Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 3 ОКТЯБРЬ, 1987 ШУ. ★ № 119 (7465). ★ Мах 3 кеп.

ЗАПОЛЯРЬЯ ТУРПАЛИЙ ДОВРГДОАЦА ДЕНАЛЕ ГIУЛАКХ

Города Мурманска Ленина ордени «Дошо Седкъа» яха медали ялара хетаяь торжественни собрани

МУРМАНСК, 1 октябрь. **(ТАСС спец. корр.).** Йохалургйоаца чIоагIало а хинна лаьттар фашистски ордингий новкъа эрсий лаьттан къулбаседен край. Духхьала кходи мара къоастадаьдацар гитлеровски командоване город-порт хьалаца. Бакъла моастагIчун ордингаш мехка форпоста тIакхача гIерташ кхаь шера лаьттар.

Мурманск лораеш города къахьегамхой, Советски Эскарей ТIема-Форда Флотен бIухой Сийлахь-боккхача Даймехка тIема шерашка къонахчали денали долаш хиларгIа СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа Мурманска еннай «Город-турпал» яха цIи.

Тахан С. М. Кирова цIерагIча культураи техникан ЦIагIа хилар города Ленина ордени «Дошо седкъа» яха медали ялара хетаяь торжественни собрани.

Зале гулбеннаб тIема ветеранаши къахьегама фронта бIухойи, партийни, советски, общественни организацей викалаш, производстве хьалхалаттараш, Iилмани культураи деятелаш, Советски Эскара тIемахой. Укхаза ба дуккха хьаьший а. Царна юкъе мурманчанашта къаьстта беза ба городаша-турпалаша Москвас, Ленинградо, Киева, Минска, Волгоградо, Одессас, Севастополо, Новороссийско, Керче, Тулас, Смоленско, крепосто-турпало Бресто бахкийтараш.

ТIоараш а тохаш тIанийцар гулбеннараша КПСС ЦК Генеральни секретарь М. С. Горбачев.

Собрани хьаеллар дIахкайкаду. Екаш я Советски Союза Паччахьалкхен гимн.

Гулбеннараштa хьалхашка къамаьл дир М. С. Горбачева. КПСС ЦК Генеральни секретара Iодийшар СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ, гулбеннараша тIоараш а детташ байракха дIатIаеллар Ленина ордени «Дошо седкъа» яха медали. Новкъоста М. С. Горбачева къамаьл дIахазийтар советски телевиденеи «Интервидене» системеи гIолла.

Трибуна тIа ва КПСС горкома хьалхара секретарь В. П. Харченко. Мурманчанаша боча сий деш дага лоаттабу Заполярье лораяьраш, аьлар цо. Эггара тIехдола совгIат даларо дог гIоздаьккхад Кольски лаьттан къахьегамхой, Перестройка бехктокхамеча гIулакхашка къахьегамхоша чIоагIъергья города-турпала сий дола цIи.

Мурманск тIем тIа чакхъяьлар човнаш хинна. бакъда эша-м янзар, аьнна, белгалдаьккхар тIема ветерана И. Н. Тимофеева. Однополчаний — Карельски фронтеи Къулбаседен флотен бIухой цIерагIа цо дег тIара моаршал делар геттара халача хьалашка герзи тIема кхоачамаши хьадеш хиннарашка, Iочуеттача бомбашта кIал руда доаккхаш, чкъьарий лувцаш хиннарашка, моастагIчо гобаьча Ленинграда кхачеи доагори лоаттадаьрашка.

Шовзткъе цхьоалагIча шера июне со болх беш хилар тIема вахте ихача тралфлота кемаш тIа, аьлар, ше къамаьл деш «Командарм Щербаков» яхача йоккхача автономни траулера капитана - директора П. А. Тихонова. ТIема ветеранаша - морякаша маьршача деношка а шоаш кхо ца беш къахьийгар тIема шерашка санна. Цар коллективашка гIоттайора фронтерча вошала, патриотизмаи интернационализмаи уйла. Царех дуккха бараш вайца бац хIанз, бакъда цар цIераш лелаю улицашеи кемашеи.

Мурманоки пединститута студенткас Т. А. Звонаревас города кагирхой цIерагIа гулбеннараштa тешам белар, города Даьхеи совгIат далар бахьан долаш къулбаседен края къахьегамхой сий дола традицеш лакхъеш. хIара комсомольцой къонача коммунистои экономика эргайоаккхаш, вай Заполярьяй городийи юртийи деррига вахар кердадоаккхаш деча гIулакхашта юкъе хьинаре дакъа лоацаргхиларах.

Къулбаседера доазонаш лорадаьрий денале гIулакх хьаллаьцар берригача мехко, аьлар, ше къамаьл деш КПСС обкома хьалхарча секретара В. Н. Птицына. Укхаза бов кийча болаш лаьттар москвичаши ленинградцаши, ростовчанаши сталинградцаши, сибирякаши киевлянаши. Укхаза ший довргдоаца сий даьккхар «Тирпиц» яха немецки линкор дохадаьча хин кIал лелача кема командира одессита Лунина. Тахан а, маьршача хана, мински рудовозаш-гигантaш тIа а Киевеи Николаевеи карабелаша хьадаьча кемаш тIа а болх беш. Москвера, Ленинградера, Ригера, кхыча городашкара оборудовании техникеи хьанйеш северянашта хадданза холу исторе, коммунизм хьалъяра юкъарча сийлахь - доккхача гIулакхо шоай вошал тессача городийи областийи телашамеча доттагIала оагIув, аьнна, белгалдаьккхар оратора.

ЯХЬА ДНЕВНИК

ЛаьрхIар кхоачашду

ХIара ди массаза доал гаргакхоачаш латт Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизара юбилей. ТIехьтIехьагIа дуккхагIа хоамаш ух редакце къахьегама коллективашкара цIей сийна тIайнца денхараш ханал хьалха цар кхоачашдаь хиларах, е гарггача хана царех уж лоархIаергхиларах.

Иштта хоам кхаьчаб «Чечингагро п р о мстрой» производственни объединенеиа чуйоагIача аьшкабетонии изделеш арахецача завода коллективагара а.

Цо ханал дикка хьалха кхоачашъяьй ийс бетта план. ХIаьта заданел совгIа маьхалъяьккхай 17 эзар сома маьха продукци, планал совгIа арахийцай 321 эзар сома маьха товарни продукци.

Потребителашта поставкаш яра договорни декхараш а толамца кхоачашдаьд.

ДIабахача ийс бетта соахка укх ханаца нийсдича къахьегама овсарле лакхъеннай 15.7 процент.

Юбилейни вахте пятилетка шин шера заданеш кхоачашъяьрех ба Устарханов Мувсаи Куркиев Муради керте латтача шин цеха къахьегамхой. Цар селхан рапорт деннад цу хьакъехьа. ХIаьта шу чакхдалале 73 эзар сома маьха продукци арахеца дош а деннад цар.

Деша дай бац

Укх юбилейни шера паччахьалкхен заданел совгIа массехк бIаь эзар сома маьха продукци арахецаргъя, аьнна, социалистически декхар тIайнцадар «Чечениигушстройматериалы» объединенеиа чуйоагIача номер шиъ йолча гIишлон материалий комбината коллективо.

Чакхбаьннаб пятилетка шоллагIча шера ийс бутт. Ше тIайнпача декхарех лоархIа ца ярал совгIа комбинато гаьнна кхоачашъяьц паччахьалкхен план а.

Ийс бетта цо маьхала ца йоаккхаш йисай 117 эзар сом мах бола тайп - тайпара продукци. Товарни продукци арахецара план 94.8 процент мара кхоачашъяьяц. Цу даькъе тIадиса декхар бIаьш эзараш сомий маьха да. Планах йоагIачул ара ца хецаш йисай 9.3 миллион гаргга кирпишк.

Предприяте коллективо иштта кхоачашъяьяц продукцега дIабода мах лохбара, паччахьалкхенна пайда бара планови заданеш а. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 96,4 процент мара кхоачашъяьяц.

Къаьстта во болх беш хиларца белгала я А. Мутушев, Дж. Ташухаджиев, М. Улхаев керте латта цхьоалагIчеи, шоллагIчеи, кхоалагIчеи цехий коллективаш.

Хьувкъам-87

Х А Ц А Й О А Е Ш

Хоза енай Наьсаре гуйре. Ийкха йолаш денош дукхагIа ух. Царех пайда эца гIерт ахархой.

«Шоана тIехьавусаргвац со», — аьлча санна гурахьа дув ялат дIадувш йолча селлкашта тIехьара ца воалаш бешкаш мо йола йоккхий катокаш кхашка гIолла дIа-хьа удаеш лел шийн тракторца Назрановски района «Экажевский» совхоза № 2 йолча бригадера механизатор Шанхоев Башир. Даггара хьежача - техкача Iо ца тоIаеш цо кхай тIа йита моттиг а кораягIац бригада агронома Кодзоев Мувсайна. Иштта къахьегарца белгалваьннавкх укхаза гуйрана ялаташ дIадувча дакъа лоацаш вола из эIамига саг. ДIадахача шера а из «туржаI» дир цо гуйрана фийг бижача шоай кхашка. Цудухьа совхоза бригадашта юкъе ка бола ялат дикагIа хьувкъара хьалхара моттиг цу бригадо яьккхар. ХIара гектара тIара 20 центнер кIаи 22 центнер мукхи боаллаш ялат чуийцар цу бригадо укх шера. Планал совгIа дукха ялат дIадахьийтар цо совхоза хьатта. Цу беркато дикка дакъа да Башира къахьегама чота тIа а.

Тайжа, сих ца луш, фийг нийса а боарамагIа кIоарга а бужийташ йода Измайлов Ахьмада ялат дIадув агрегат. ХIана аьлча, сиха йодача агрегато фийгаш доагI-доагIача тувсац, мугIараш нийса хилац. Селля сабаре агрегат лелаешше а нормах 14 гектар мара йоацача, гуйранарча лоацача дийнахьа 18—20 гектар дIае кхоаву Ахьмад. ХIаьта балха дикал-м ювца а езац. Агронома тIахьожам эшаш вац из а.

15-гIа октябрь хьатIакхачалехьа шоай деррига ка болча ялаташта хьакъоастадаьча 700 гектара тIа ялат дIадийна бала безаш ба механизатораш. Фу хьалхарча классагIа дар мара дувц. минеральни удобренеш а тувс.

Гурахьа дув ялаташ дIадийна бала боахк № 1 йолча бригада механизатораш а. Яхье уж хьалха ба. Шоай 600 гектар хулача кхай тIа дукха хIама ца эшаш ялат дIадийна баьннаб уж.

Веррига из болх хьабер Бацаев Микаилеи, Хашагульгов Махьмадеи ши агрегат мара а яц. Кхы еза а езац царна-м. Эшаш бац совлен нах, техника, иштта а графикал хьалхаболхаш хилча. Иштта уйла е баьннаб механизатораш подрядагIа болх бе баьлча.

М. КАРАЕВ.

ХОЗРАСЧЕТАХ ПАЙДА БОАЛ

«Алханчуртский» совхоза еррига а производственни подразделенеш хозрасчета тIа яьхай ер шу доладелча денз. Цар болхлоша хержай шоай советаш. Царна чубоагIа балха опыт дукхагIа йола а дикагIбола а болхлой.

Хьаэцаргъя вай, масала, Костоев Султана кулгалду кIа кхедеш йола бригада. ХIара гектара тIара 20 центнер кIа чуийцар цо. ХIаьта боахаме 3275 гектара тIа хьалкхедаьча кIих кхоалагIа дакъа цу бригадо леладаьд.

Хьалкхедаь ялат цIена чуэцаш, кулга цIена боацарех лорадеш, дика къахьийгар бригадана юкъебоагIача механизатораша: Костоев Исроапила, Алиев Зейнде, Гулиев Висангире, иштта, кхашкара центральни токе ялат дIакхихьаьча шофераша: Чемхильгов Iаббаса, Оздоев Абукара, Джанхотов Азаматгире. Хьинаре къахьегарах, балха лакха хьокхамаш дахарах ахчан совгIаташ а Сийлен грамоташ а тийлар царна. Хьалкхебаь хьувкъам цIена чуэцарал, кулг бIехачарех лорабарал совгIа, бригадана юкъебоагIараша дукха доагор кходир ца эшача гIулакхашта техника лелаянзар. Цудухьа лохделар хьувкъам кхебарга дIадодар, лакхделар къахьегарах царна доагIар, хIаьта ховш ма дий, болх барах дукхагIа хьадоагIаш хилча дикагIа къахьега дог доагIалга, хьинар лакхлулга. Иштта кхетадир кхыча бригадий коллективаша а хозрасчет тIехьале йолаш хилар...

Хала а боккха пайда луш а гIулакх да люцерна ги кхедар. Укх шера 50 тонн из боккхача маьхера ги паччахьалкхенга дохка, аьнна, декхар тIайнцар совхозо, план 27 тонн мара яц. ХIанз гуш да люцерна ги даккхара тIайнца декхараш тIехкхоачашдергхилар.

Иштта дика къахьийгад Чапанов Хьасана кулгалдеча хьажкIаш кхееча бригадо а. ПлаигагIа чуэца езар 22 центнер мара йоацача 700 гектарах хIаране тIара 50 центнер хьажкIаш чуэцаргйолга гуш да хIанз. Хьажкlаш кхеераштa юкъе хьинаре къахьегарца а балхах дика кхетарца а белгалбаьннаб механизатораш Бязиев Абуязид, Газиев Iийса, Малароев Назир, Малароев Султан, Чапанов Сали.

Иштта къахьегар бахьан долаш планагIа паччахьалкхенга дохка доагIар 1600 тонн мара йоацача 1800 тонн кIа дехкад тха совхозо. ЙоагIачул дукхагIа йохкаргъя хьажкIаш а.

Дика лел хьайбаш леладерий гIулакхаш а. ДукхагIа даьккхад боахаме тха, планагIа йоагIачул дукхагIа йоаккх шура, тIехкхоачашъергья Iаьсий кхедара план а. Ийс бетта планал 22 тонн дукхагIа яьккхай шура, сентябрь бутт тIакхачалехьа кхоачашъяьй совхозо паччахьалкхенга дулх дохкара ийс бетта план а. Цхьабакъда, халонаш йоацаш даьхадац уж толамаш. Масала, хий дац тха фермашка. Хий ца хиларо тоъал езагIа хулийт хьайбай продукци, автомашинашца гаьнара тIакхухь из фермашка. Цо зе ду техникана а, беза мухь кхухьача автомашинашца кхыдола балхаш де йиш яр.

Белггала толамаш даьхад укх шера тха механизатораша доагар кходеш а. Соахкарчул 110 тонн дизтопливеи, 90 тонн гаргга бензини кходаьд цар. 35—36 эзар сома ба доагор кходарах механизатораша боахама баь пайда.

Боккха пайда боал совхоза еррига техника механизатораша шоаш тоаеш хиларах а. Хьалха «Сельхозтехнико» тоаеш хинначул сихагIа а дикагIа а тоаю цар шоай техника, беча балха дикалга а дукхалга а хьежжа алапеш нийду хIанз болхлоша.

Лоацца аьлча, мичча бесса баь а дукхагIа болх бе гIертац хозрасчете яьхача бригадий болхлой. Балха дикал а овсарле а лакха йолаш къахьег цар. Цунах боккха пайда а боал, цо хIаране сакхетам а лакхбу.

С. МАЛАРОЕВ,
Малгобекски района «Алханчуртский» совхоза № 1 йолча МТФ бригадир.

Госприемка—хано дIадехар

КАРАГIДАЬННАРАШИ ДИНЗА ДИСАРАШИ

ГI. Ахриева цIерагIа йола Назрановски «Электроинструмент» яха завод госприемкагIа болх бе йолаенна шу дизад. Иззал ха яьннай ма хулла продукци дикагIа хилийтара тIехьа шерра къовсам дIаболабаь. Госприемка юкъейоалаяро таро хилийтар къахьегамеи технологически дисциплина дикагIа хилийта, сага фактора лоархIам лакхбе, производственни процессаш дикагIа вIаштIехьъяха.

Кхы фуд госприемка юкъейоалаярах тхона хьахиина пайдане дар? Эггара хьалха белгалдаккха деза продукци во я, аьнна бIарччача шера потребителашкара цхьаккха а рекламаци ца кхаьчалга. Тохкама лабораторе даннеша деча тешалах продукци дукха а дикагIа хиннай.

Продукци дикагIа хилийтара дола уж толамаш карагIдаьннад тIахьожама отдело, къаьстта а ОТК контролераша бехктокхам бизза бовзаш къахьегарах.

Цхьабакъда, бIарчча хьанийцача дукха кхоачамбоацараш да завода балха тIа хIанз а. Ер шу дIадоладелча гIоне духхьал март бетта мара продукци арахецара план кхоачашъяьяц коллективо.

Оаха арахецача керттерча продукце — электросверлильни машинкашта эша электродвигателаш лоаттадер шин министерствана чуйоагIа ши завод я. Царех я Саратовски электротехнически заводи Латвийски ССР «Электростройинструмент» яха заводи.

Электродвигатель — керттера маьже я сверлильни машинка. Цудухьа госприемка болхлоша къаьстта теркам тIабохийт из изделя поставщикашкара хьаэцача хана цунга хьажара. Тамаш йолаш хIама да тха объединенена чуйоагIача Саратоверча заводо лоаттаду двигателаш дакхха хIама доацаш дале вокх заводо хьаухийтараш нийсса эхаш цхьацца кхоачамбоацараш долаш хиларах брак е езаш хилар.

Укхаза ала деза цхьаькха а, Саратоверча заводо хьаухийта электродвигателаш паччахьалкхен дикала Знак тIалатташ да. ЧIоагIа новкъа да керттерча маьженна из тайпа знак тIалатте а бIарччача сверлильни машинкана из тIаоттае тха низ дIа ца кхачар.

Теша лов завода коллективо цу гIулакха цIенхаштта терко ергхиларах. Продукцена паччахьалкхен дикала Знак тIалатташ хилча таро хургъяр нах моральни матеральни белгалбаха, тIехьадисар дIадоаккхилга сихдергдар.

Завода ОТК болхлошца айхха бувзамаш долаш бу госприемка членаша болх, иштта бувзамаш лоаттаду оаха заводий-поставщикий госприемка болхлошца а. Цо таро лу лоставщикаша лоаттаю бийдал дикагIа хилийта.

Аз ма аллара, овлангара денз продукци дикагIа хилийтара партеи правительстван дIадехарашка диллача хIанз а кIезига кхоачамбоацараш дац цу даькъе. Царех да къахьегам эсала вIаштIехьбаьккха хилар, цудухьа ритмично дIабодац болх. Укхаза кIезигача лоархIаме дац госприемка членашка лерттIача боарамах продукци хьаялар. Цо хьахулийт ца эша сухал, хIаьта циггара хьайолалу брак а. Беттагара беттага нийслуш да из хIама.

Дикала тIехьа мелла чIоагIа госприемка къовсам лоаттабой а хIара бетта тIехьарча декадах фухха даь а производственни план кхоачашъяр духьа во продукци чакхъяккха гIерта нах а нийслу.

Машинкашта тохкам бара циклаш лоацъе гIерташ моттигаш хул. Цудухьа госприемка органа хIара бетта график увттаю (из декадашта йийкъа я) хIара декадах мел продукци хьачуяла еза. Из график дIайовзийт завода кулгалхошта.

Продукци ритмично арахецара духхьал завода коллектив мара саг бехке вац. Кулгалхоша кIоаргга анализ яц цу гIулакха, бехке барашкара доаггIар хьадехац.

Арахецаш йола продукци дикагIа хилийтара боккхача лоархIаме да технологически процессаш хадданза эргайоахилга. Цу даькъе заводе болх бац алга дац, цхьабакъда дIадехарашка диллача из гаьнна кхоачам болаш бац. Технологически процессаш эргайоахилга айхха дувзаденна да керда техника балха юкъейоалаярца. ХIаьта хIанз заводо пайда эца оборудовани дукхагIа яр тиша я. Из кердачунца хувцара предприятена новкъостал де декхарийла хет сона районии а республика а партийня, советски органаш.

Вай мелла объективнии субъективнии бахьанаш дузце а таханарча дийнахьа завода хьокхамаш дуккха а дикагIа хила доагIар. Из иштта ца хилара керттера бахьан да служба й, цехий кулгалхоша шоай бехктокхам ма барра кхетабеш къа ца хьегалга. Цо цIаькха а тешал ду сага фактора кIезига лоархIам беш хилара. ХIаьта таханарча дийнахьа из керттерчарех цаI ма дий.

З. САГОВ,
ГI. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» яхача завода госприемка кулгалхо.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕ

КПСС Центральни Комитет хьежар цхьайолча республикашка, краяшка, областашка квартираш дIаекъача социальни нийсхон принцип цIенхашта телхаеш гIулакхаш дарах долча дешага.

ТIанийцача соцам тIа белгалдоаккх 2000 шу тIакхоачаш хIара дезал къаьсттача квартираца е цIенца Iалашбарах йола парте XXVII съезда установкаш кхоачаш а еш, партийни, паччахьалкхен, боахама, советски органаша, профсоюзнии комсомольски организацеша, къахьегача коллективаша из боккхача лоархIама политически социальнии декхар сихагIа кхоачашдара тIагIерта болх беш хилар. Укх пятилеткагIа дIадахача цхьан шереи ах шереи дерригаш а мехка 170 миллион квадратни метр хула нах чубаха цIенош хьалдаьд. дIаяха пятилетка чакхйоалаш нштала йолча хана даь хиннарел 11 процент дукхагIа.

Из иштта дале а дикка дукха нах ба хIанз а фусамий хьалаш чIоагIа тоаде дезаш, царех дуккха бараш тишача цIеношка, коммунальни квартирашка, общежитешка бах е маьхагIа фусамаш лувц. квартира лургйола шоай аргIа хьакхачарга хьеж дуккхача шерашка. Иштача хьалашка нах чубаха цIенош нийсхонца дIадекъар къаьстта боккхача лоархIаме да. Бакъда, СССР халкъа тIахьожама Комитет ВЦСПС-аца цхьана хьажаро хьахьекха ма хиллара. цIенхашта телхаду нах чубаха цIенош дезача наьха учет вIаштIехьъяккхара, квартираш дIаекъара хьакъехьара жилищни законодательство. Массаза а хилац жилищни дешаш къестадеча шерра гласность, учете оттабаьрий е керда квартираш дIаэцаш барий списокаш массавар хьожаргволаш хьалъэхкац. Гражданий заявленешка хьожача хана нийслу волокитеи бюрократизми йолаш моттигаш, нах чубаха фусамаш хьаэцара бокъонаш телхаеш хилар дIадаьккхадац.

Нах чубаха фусамаш екъача чIоагIа телха хIамаш леладаьд Армянски, Киргизски, Туркменски ССР-ашка, Абхазски, Карельски, Черсий - Балкхарой АССР-ашка, Витебски, Ивановски, Куйбышевски, Семипалатински, Тюменски, Харьковски, Челябински, цхьайолча кхыча республикашкеи областашкеи.

Боахамий цхьаболча кулгалхоша, моттигерча Советий оагIонгахьара тIахьожам ца лоаттабар бахьан долаш, хIаьта цкъаза духхьала цар магийташ хиларагIа, законагIа йоацаш квартираш тел кхыча организацешта шоашта тайп-тайпара гIулакхаш дарах, дикка дукха квартираш резерве ют, тIехьагIа общественни тIахьожамах тувла а ялийта, нормагIа ма йоагIара квартираш йолча наха лургйолаш, даьсса латта цIенош, квартираш, комнаташ нах баха чу ца ховшийташ дуккха лоатта а дийя.

Халкъа депутатий Советий цхьайолча исполкомаша, предприятейи организацейи кулгалхоша цIеной цхьадола дакъа ше доагI-доагIача пайда а ца эшаш, контораштa, службашта, учрежденешта дIател, ледара тIахьожам лоаттабу мукъаювлача помещенеех пайда эцара.

ДIадаьннадац Сийлахь-боккхача Даймехка тIема инвалидашта, тIемахошта - интернационалисташта, байнача салтийи эпсарийи дезалашта чубаха фусамаш ялара дош къоастадарца дог доацаш, формальни гIулакхаш леладелга. Дукха ба иштта бола нах Харьков, Петропавловск, Ереван, Сухуми городашкарча спискаш тIа аргIагIа латтараш. КIезига нийслуш дац тIема инвалидашта городий йистошка. нах баха ховшанза йолча районашка квартираш телилга.

Жилищни законодательство телхадарах гучадаьннача бакъдараша йохаю социальни нийсхон принцип, телхаю демократизаце политика, перестройка ше. къахьегамхой латкъа а боагIаш леткъ, доагIаш дувц уж харцахьара хIамаш. Бакъда цхьайолча партийнии советскии органаша фусамаш нийса дIаекъара, йолаш йола порядок цIенхаштта лоаттаяра доагIаш дола гIулакхаш ца дарал совгIа, шоаш из телхаеш кIезига нийслац. Масала, Фрунзенски горсовета исполкомо квартираш хьожаяра йолаш йола аргIа теркал а ца еш, Киргизе Компарте ЦК-аи Министрий Советеи гIулакхашта болча управляющей записка егIа фусамашца дика Iалашбаь болча гражданашта дIайийкъай. Халкъа депутатий Харьковски областнойи городскойи Советий исполкомаша дIадахача шера аргIагIа йоацаш дIаелар дика тоаяь йола 60 квартира. Из деш цхьаболча партийни советскии болхлоша шоай хьалха хиша квартираш шоай берий дезалашта йитар.

Жилищни законодательство телхадара духьаларча къовсаме каст-каста пассивни позици лоаттаю профсоюзий советашеи комитеташеи, цар ледара пайда эц фусамаш дIаэцара оттаяьча аргIана. квартираш нийса дIаекъара тIахьожам лоаттабе шоашта еннача бокъонех цу гIулакха тIа деш дола харцахьдараши зеннедараши дIадахара хьадда хIама дац.

КПСС Центральни Комитето союзни республикай Компартей ЦК-аш, парте крайкомаш, обкомаш, горкомаш, райкомаш, союзнии автономнии республикай Министрий Советаш, халкъа депутатий моттигерча Советий исполкомаш. профсоюзий советаши комитеташи, министерстваши ведомстваши декхарийла яьй нах чубахача цIеношта учет оттаеча, уж дIа-са хьожадеча, царех пайда эцача тIехьа а ца тетташ порядок оттае. нах чубаха цIенош законагIа доацаш дIаденнача е дехкача хIара моттиге доагIаш дола гIулакхаш де. Партийни организацешта тIадилад жилищни законодательство толхадаь коммунисташ цIенхаштта партийни бехктокхаме озалга.

КПСС ЦК-ас магийта ца доагIаш лерхI цIеноех ца доагIача уж дIателаш пайда эцилга, цар чу тайп-тайпара контораш, службаш, учрежденеш ехкилга, кердачеи мукъадоалачеи цIеношка ханнахьа нах баха чу ца ховшабелга.

КПСС ЦК-ас аьннад союзнии автономнии республикай Министрий Советашка, халкъа депутатий моттигерча Советий исполкомашка, боахама органашка. профсоюзий советашкеи комитеташкеи массанахьа а гласность шерра Iалашъе, из геттара боккха социальни лоархIам бола декхар кхоачашдара хиланза даргдоаца хьал хиларах тарра жилищни дешаш къоастадеча къахьегача коллективаша, общественни организацеша хьинаре дакъа лоацилга Iалашде.

Союзнии автономнии республикай Министрий Советаш, Халкъа депутатий моттигерча Советий исполкомаш, боахама кулгалхой, профсоюзни организацеш декхарийла я Сийлахь-боккхача Даймехка тIема инвалидий, тIемахой - интернационалистий, байнача салтийи эпсарийи дезалий фусамий хьалаш эггара хьалхарча аргIана тоадара йола бокъо дувцилге йоацаш кхоачашъелга Iалашде.

ПРОСВЕЩЕНЕ БОЛХЛОШТА «НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ШКОЛА ЗАСЛУЖЕННИ УЧИТЕЛЬ» ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Халкъа образоване хьакъехьа дика гIулакхаш карагIдаларах, общественни вахара юкъе хьинаре дакъа лацарах «Нохч-ГIалгIай АССР школа заслуженни учитель» яха сийлен цIи лойла:

Акаев Хамид Абусупьянвича — Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министерства школай инспектора.

Астамиров Ахмед Ахлуевича — Катыр-Юртарча № 3 йолча юкъерча школа директора, Ачхой-Мартановски район.

Безуглая Наталия Павловнана — дIаьхдаь балха ди долча гIо дара школа хьехархочоа, г. Грозный.

Дмитриенко Раиса Андреевнана — халкъа образоване Ленински районии отдела заведующена, г. Грозный.

Мадаев Супьян Дайдашевича — Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министерства республикански берий-кхелетарий школа директора.

Сурмаев Альберт Леоновича — Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министерства школай инспектора.

Ушакова Александра Григорьевнана — Дубовской юкъерча школа хьехархочоа, Шелковски район.

Цолоев Идриса Мувсайна — Наьсар-Кертерча № 2 йолча юкъерча школа директора, Назрановски район.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **С. КОЖУХОВСКИЙ.**

г. Грозный
1987 ш. 1 октябрь.

ХАЛКЪА ЭША ТОВАРАШ — ДУКХАГІЕИ ДИКАГІЕИ

РЕСПУБЛИКА ПАРТИЙНО-БОАХАМА АКТИВА СОБРАНЕРА

Халкъа эша товараш хьадари розничин товарооборотий вай мехка укх тІеххьарча кхаь пятилеткагІа кхозза алсамъьлннай. Цхьабакъда, цу тайпара темпаш тахан кхоачам болаш яц. 70-гІча шерашка общество экономически дегІаяр лаьгІдаларо, наха эшаш дола товараш хьадеча доакъошта луш дола рузкъа остаточни принципагІа хиларо гуччахьарча диспропорцега дигад гІулакх: товараши наха деш дола гІулакхаши хоатталга дикка дукхагІа дар предложенсл.

КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума, парте XXVII съезда решенешка чІоаггІа ира оттадаьд чура рынок тайп-тайпарча товаращцеи наха деш долча гІулакхащцен хьалйизара декхар. Из уйла йолаш чІоагІбаьб шийтталагІча пятилетка социальни лостам, тІаийцай 1986 — 2000 шерашта йола лаьрххІа комплексни программа.

Этта диспропорци дІаяккхар — из халкъа хьал-таро тоаяр, наьха инициативанеи хьинаран керда импульс ялар, перестройка ярен берригача лостамашка общество дегІаяр сихдари толаме дІахьолга вІаштІехьдаккхар. Уж проблемаш яр укх деношка республикански партийно-боахама активе йийцараш. Из хьайийллар КПСС обкома шоллагІча секретара Д. Г. Завгаева.

«1986 — 2000 шерашка наха эша товараш хьадарен гІулакхаш дара сферен дегІайоалаяра комплексни программа заданеш кхоачашъеча республика партийни, советски, боахама органий декхараш» яха доклад йир собране КПСС Нохч-ГІалгІай обкома секретара В. И. Дмитриенкос.

Докладчико белгалдаьккхар, юкъарсоюзничунца цхьана вай республике а товарехи деча гІулакхехи йола комплексни программа оттаяьлга. Цунга теркам тІабахийта хьежаб, цох дІадодар фуд лаьрхІад, из кхоачашъеча дакъа лоацаш мел барашца йийцай. Де дисар — инициативно а де лерхІараш чакхдоахаш а болх бар да.

Цхьабакъда, цу тайпара болх хІанзарчоа боацаш ба. Соахка наха чІоаггІа хоатташ а программо де тІадожадеш а йолча 130 изделех 108 мара арахецаш хиннаяц. ХІаьта укх шера чакхдаьннача бетташка гІулакх тоа ца дарал меттел, кхы а воргІа хиннад. Пхийтта предприяте халкъа эша товараш арахецара планаш кхоачашъьяьяц, хьа ца еш йиса продукци 5,4 миллион сома маьха я. Къаьстта чІоагІа тІехьайнсай «Красный молот», ГІ. Ахриева цІерагІа «Электроинструмент», радиотехнически заводаш, «Чечингконсервагропром» производственно - швейни, «Промстройматериалы» яха объединенеш, минбыта предприятеш.

Къаьстта дувца лов наха эшача товарий номенклатурах. Ер пятилетка дІайолаелча деиз республика промышленносто хьае йолаьйй 5 керда издели. Из цхьа моллагІйолча производстведаь хилча дика хІама дар. ХІаьта из-м цаІи ахи бІаь предприятен объединенен «даьр» ма дий.

Халкъа эша товараш профилирующи доацача «А» группера предприятеша уж хьадара цхьа моллагІа лоадам боаца гІулакх санна кхетаду, бокха низ тІабахийта беза уж меттахьабахара. ДІадахача шера алапе цхьан сома лаьрхІача халкъа эша товараш «Красный молото» арахийцар — 18, «Автоспецоборудование» — 10, «Мединструмент» — 4, «Промавтоматика» НПО — 3 кепига. Иштта да-кх гІулакх: шоай товаращца рынок Іалашъяра сфере геттара зІамигга хет йоккхий предприятеш.

Уйла яйташ да цхьаькха: «А» группера заводаша арахец шоашта товш йола, хьае атта а чоалхане йоаца а продукци. Дукхача наьха хьашташ вІалла теркал а дац. Хьадаьр складашка уллийс, цхьаннена эшаш йоацача хІамашца хьалъюкъ торговли.

ТІаккха фу хьал да «Б» группе? Вешта аьлча, къахьегамхой дикача а тайп-тайпарча а изделешца Іалашбар керттера гІулакх долча производствашка?

Новкъа дале а, укхаза а да веларгволаш хьал дац. ДІадахача шера культурно-бытовой а боахама а лостам болча товаращта рекламацеш яр 1, 2-зза дукхагІа хиннад, цу даькъе швейни изделешта — 40, кога гІирс — 35, трикотаж — 20 процент. БІарчча хьанийцача къаьстта модни товараш арахецара удельни дозал яйгача промышленноста предприятешка 3,5 процент да, хІаьта моттигерча промышленносте кхы а кІезигагІа — 2,7 процент.

Мишта нийсденнад шу хьалха санна, яхи шу хьалха санна цу группо эпархошка дІатІамехкаер брак йола продукци хилар, цо дикача образепашша наггахьа мара наьха дегаш гІаддугаш ца хилар? ХІана аьлча министерствай, ведомствай, предприятей кулгалхоша ю уйлаши бу болхи дукхха шераш хьалха хиннараш санна йоландаь. Цар кІалхарбала леха бахьан — «объективни» халонаш. Укхаза дувц производственни потенциал кхоачам болаш ца хиларах, ма эшша дика бийдал ца хиларах, кадраш каст-каста дІахьа ювларах. ХІаьта мишта пайда эц цу потенциалах моттигерча промышленноста предприятешка? «Металлист» яхача заводе болх беш 67 процент оборудовани мара яц, цІагІа беча балха комбинате — 80 процент, хІаьта бІарчча хьанийпача минместпроме — 20 процент. Ай из-м пайда боацаш рузкъа доадар ма дий!

Халонаш ювцаш ха а ца йоаеш, хьаькъалца уж дІаяхар — из ба тахан цаІ мара боаца нийса никъ. Из дара эшаш я инициативни, гІулакх дІадахьа ловш, говзал йола кадраш.

Пренешка къамаьл деш парте Грознеиски горкома хьалхарча секретара В. А. Куценкос цу тайпарча инициативан гІулакх дІадахьа харен тешшаме масалаш доаладир. Дукха ха йоацаш художественни промыслай объединене керте эттав нов. Гуцирнев, хІаьта кога гІирс беча фабрика кулгалхо хьожаваьв нов. Атаев. Уж шаккхе къона, боахам лелабе а гІулакх сихха чакхдаккха а ховш нах ба. Партийни организацех, болхлой активех кот гІортилга а еш, даим тІехьаюсаш хьайоагІача производствашка дикалгахьа дола хувцамаш де мегад царна. Масала, сентябрь бетта моттигерча фабрике хьабаь кога гІирс массехк сахьата дІабехкар. Белгалдаккха деза, из опытни парти хиннилга. ХІанз цу тайпара кога гІирс потока тІа оттабу. Дика дІаболабир болх радиотехнически завода кердача директора нов. Третьякова а, цун низ кхаьчар производство хьалъайе а чІоаггІа хоатташ дола бытови товараш арахецилга шердара йола предложенеш кхоачашъяр дІадоладе а.

Парте городской а районни а комитеташа майрагІа балха увттабе а хьаллаца а беза цу тайпара болхлой.

Мадарра аьлча, халкъа эша товараш хьаделга шерра белгалдала деза гибки хиларца, наьха хьашташ сихха кхетадарца, йолаш йолча средствиехи материалехи хьаькъале пайда эцарца. Цхьабакъда, массанахьа лоархІаяц из сфера шийна хьалхашка латтача декхарех. Ше къамаьл деш Веденски района «Прогресс» яхача совхоза трактористкас, КПСС обкома члена М. С. Мусхажневас дийцар районе баха нах хІара дийнахьа хоатташ долча товаращца Іалашбар во латтилга. Из нийслу моттигерча предприятеша цу хьокхаме планаш кхоачашйой а. Районе Іалаьмате дукха ба эри тІабоала сом, цхьабакъда, из чакхбаккха, чам болен дарбанен продукци цох хьае мощносташ гаьнна тоъаш яц. «Оргтехника» производственни объединене парткома секретара А. В. Галича теркам тІабахийтар керда товараш арахецара йола инициативни решенеш территориальни, снабженчески организацешка юсаш хилара, уж ведомственни барьераша юхатетташ хилара.

Халкъа эша товараш хьадеча долча кхоачамбоацарех, гІулакх тоадара де дезарах партхозактива собране дийцар республика Госагропрома председатела хьалхарча заместитела, НГІАССР министра М. А. Арбнева, автотранспортен шоссейни наькъийи болхлой профсоюза обкома председатела С. А. Далакова, Грознески швейни объединене швея - мотористкас З. Д. Сандовас, «Чечингстройматериалы» объединене генеральни директора К. А. Батаева, НГІАССР Госплана председатела заместитела Н. В. Лебедева, парте Назрановски райкома хьалхарча секретара А. А. Мякиева.

Халкъа эша товараш арахецар алсамдаккхара, цар ассортимент шеръяра, уж дикагІа хилийтара де дезараш дара республика партийни, советски, боахама органаш тІаерзаю резолюци тІаййцар.

Назранерча ГІ. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент» заводе массанена а дика вовзаш ва гІишлон отделочни машинаш еча цехе болх беш вола сварочни аппаратий наладчик Беков Микаьил. ЙийслагІа шу да цо укх предприяте къахьега. Цу юкъа цунна мегаьд наха ше везавалийта, сий дайта. Из тамаш а яц, хІана аьлча цехе а бІарччача заводе а кІезига бац цо Іомабаь специалисташ. Цхьаь цхьа агрегат, механизм, станока двигатель яц цунна ца йовзаш, «дарба» де цунна ховргдоацаш. Цудухьа, яха а йоагІаш еннай Микаьила коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цІи, хІаьта 1986 шера социалистически яхье дика толамаш а доахаш хьалхаваьлар из.

Дика болх беш хиларца цхьана Беков Микаьил хьинаре дакъа лоацаш ва общественни вахаре а. Новкъостий тешам а бенна цар из хержав цехкома членалла.

СУРТА ТІА: М. Беков.
Р. АУШЕВА сурт.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

АргІанарча заседане Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совет хьежар КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето 1986 шера 25 июле тІаийцача соцамга хьежжа респотребсоюзо беча балхах долча дешага. Белгалдаьккхад, «КПСС XXVII съезда решенешка хьежжа социально-экономически дегІаухилга сихдара халкъа депутатий Советий лоархІами бехктокхами дІахо а лакхбарах болча» соцамца хьалхе а лелаеш, республика нах бахача моттигашкеи болхлой поселкашкеи боахама а социально-культурни а гІишлош хьалъяра къахьега коллективаш оарцагІйоахаш Нохч-ГІалгІай респотребсоюзо цхьабола организаторски болх баь хилар.

Цунца цхьана респотребсоюзо (нн. Гуржиханов, Исраилов, Дадаев) бизза пайда эцац юрт экономически социальни дегІаахара декхараш кхоачащдарах йолча таронех. Респотребсоюза правлене меллашха эргабоаккхший болх, кооперативни организацей, промышленни производства, гІишлош яра балха эффективность лакхъяра халкъа эша товараш дикагІа, арахецилга а цар дикал а лакхъяра, бахача наха гІулакх деча предприятей болх тоабара йолаш йола таронаш хьалахара йоагІаш йола инициатива яц, тІагІертта хІама дац. 1987 шера 8 бетта розничин товарсоборота план кхоачашъьяьяц.

КПСС XXVII съезда решенещца, КПСС ЦК июньски (1987 шера) Пленума соцамца хьалхе а лелаеш, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совето респотребсоюзага аьннад боахам лелабара эффективность лакхъяра, районаш социально-экономически дегІаахара дешаш кхоачашдара бола кооперативни организацей халкъа депутатий Советашца цхьана бола лоархІам а бехктокхам а лакхбе. Юрта баха нах торгови гІулакхаш дарца, бахача нахагара совйола юртбоахама продукташ хьаэцарца бизза Іалашбара декхараш кхоачащделга шийна карайолча предприятешкареи учрежденешкареи дукхагІа хьадеха. Районашка социально - экономически дешаш кхоачащдеча кооперативни организацеша халкъа депутатий моттигерча Советашца, юртбоахамеи кхычеи организацещца цхьана гІулакхаш делга Іалашде. Балха тІа хадданза гласность шеръе. Шоай балхах дар, харжархой наказаш кхоачашдеш дар бахача нахага дизза дІадовзийта, из гІулакхерча нахага къахьегача коллективашка, гражданаш бахача моттигашка, кепайоазон тІа а радио чу гІолла а дувцийташ.

Заседане иштта дийцар НГІАССР Министрий Совета 1986 шера 25 февралера «Республике наналии берали лораделга тоадара кхы тІа а де дезачох бола» соцам кхоачашбеш Назрановски, Шелковской, Ножай-Юртовски районашка дечох дола дош.

НГІАССР унахцІено лораяра министерства, респотребсоюза, Назрановски, Шелковски, Ножай-Юртовски халкъа депутатий Советий исполкомаша НГІАССР Министрий Совета из соцам кхоачашбара ма боагтІара болх ца беш хилар белгал а даьккха, уж декхарийла яьй кхоачамбоацараш дІадахара план оттае а гІулакхаш де а.

НГІАССР унахцІено лораяра министерство (н. Мальсагов, н. Лунаш) декхарийла я унахцІено лораяра ерригача звеной болх вІаштІехьбаккхара дешашка наналеи бералеи отдела лоархІам лакхбе. Лораш педиатраш, акушераш-гинекологаш планагІа кийчбара методика оттае, кхалнахаи бераштеи медицински гІулакх дара бокха боарам Іалашбелга дарба дара-профилактически учрежденей ерригача звеной кулгалхошкара чІоагІагІа хьадеха. Эшаш йолча оборудованеца, аппаратураца лорий амбулатореш, фельдшерско-акушерски пункташ Іалашъе.

Назрановски, Шелковски, Ножай-Юртовски районий халкъа депутатий Советий исполнительни комитеташ гІулакхаца новкъостал данза яргъяц унахцІенон объекташта, къаьстта фельдшерско-акушерски пункташтеи лорий амбулаторештеи ремонт елга вІаштІехьдоаккхача, унахцІено лораяра органаша санитарно-просветительни болх беча, унахой дІакхувлара учрежденеша автотранспорт оттаеча. Кхалнахагеи берашкей профилактически хьожилга вІаштІехьдаккхар тоадергдола гІулакхаш де.

КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеш

Нийсадар хьаллоацаш...

— Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача денга шийтталагІча пятилетка хьалхарча шин шера план кхоачашъяра лакхара декхараш тІаийца къахьег тха депо коллективо, — аьлар грознески вагонни депо начальника Г. Досова. — Мел эшачунца Іалашъяь дика производство я тха яр, хІаьта таханарча хано дІадехачунга хьежача кхоачамбоацараш дукха да. Халахете а, къаьнача хьисапе къахьега безамбараш а нийслу коллективе.

КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленум хинначул тІехьагІа тхо цІаькха а хьежар тхоай цехашта, участкашта керте латтараш фу нах ба. ХІаьта къаьнача хьисапе болх бе гІертараш, кхыча балхашка хьожабир. Царна когаметта оттабир инициатива йола, нахагара доагтІар хьадеха ховш, производство дика йовзаш бола коммунисташ. Балхах дика кхетачарна мара могаргдац нах толамаш даха оарцагІбаха, цар хьаштац дизза кхоачащде, царна производства бизза дай болга дІахайта, — аьлар Г. Досова.

Вагонни депо хадданза лакхъю наьха профессиональни говзал. Цу гІулакха лаьрхІа соахка вІашагІъехкар тайп-тайпара курсаш, мастерий школа. Городе Ростове машиннаькъа инженераш кийчбеча 83 саго шоай квалификаци лакхъяьй укх тІеххьарча шин шера.

ГІулакх иштта леладарах вІаштІехьдаьннад цхьайола прогрессивни технологически процессаш балха юкъейоалае. Цхьан дешаца аьлча, Іилма-технически прогресс сихъяра укх тІеххьрча цхьан шера даьр кІезига дац депо.

Къаьстта шоай творчески хьинар айдаьд депо рационализатораша. Производство эргальнкха тоаяра, кулгашца ду балхаш ма хулла кІезигдара духхьал укх шера дІабахача нийс бетта депо рационализатораша 67 предложени елар. Царех хьахинна экономически пайда 13,5 эзар сом да. Цунца цхьана вІаштІехьдаьлар 42,9 тонн условни доагор, 37,3 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое.

Дукха ха йоацаш вагоний оатхалаш — юла ши машина болх бе йолаялийтай депо. Нагахьа санна хьалха мазутах, тайп-тайпарча машиндаьттаех оатхалаш цІеньяра итташ, бІаьш балха кулгаш эшаш хиннадале, хІанз духхьал шин оператора кхоачашбу из болх.

Хьалхашка латтача декхарий лоархІам лакхбеш хІама да аттестаци елга. Цехий, участкай керте латтараштта аттестаци елга йистедаьннад депо. Цо хьахьекхар производствана доал де могаргдар е доацар малав.

Депо администраце, парткома, профсоюзни комитето хадданза болх бу производства эффективность лакхъяра тІаерзаь таронаш лехаш, уж балха юкъейоалаяра мероприятеш белгалйоах.

Депо хІанз а 50 процент гаргга дола балхаш кулгашца ду. Цудухьа балхара дІабувлараш а нийслу. Цох лаьца дуккхазза а дийцад совещанешка, партийни бюро, болхлой собранешка. Из кхоачамбоацар дІадаккхара оттаяьй хаьдла массехк мероприяти. Уж кхоачашъяра тІахьожам лоаттабергбола комисси я депо вІашагІъелла.

— Тха партийни комитет, ший болх эргабаьккха тоа а беш, депо коллектива бехктокхам айбеши цунгара доагІар хьадехаши я, хьалхарча даькъе, кулгалхошкара-специалисташкара, цехий, участкай начальникашкара а дехаш, — яхаш дувц Досова.

Укх шера депо лаьрхІад бригадирий лоархІам айбе.

А-Г. УГУРЧИЕВ.

ДІАДОЛАДЕННАД КЕРДА ДЕШАРА ШУ

ДІадоладеннад марксистско - ленински образоване системе дешара керда шу. Хьалхарча заняте тема яр «Практически гІулакхащца кІоаргъе перестройка». Школашка, семинарашка дийцар перестройка яра теоретически а практически а положенех, парте планаш кхоачашъяра хІара коллективо юкъехьоргдолча даькъах.

Коммунистий, комсомольций, парте боацарий диалектико - материалистически мировоззрени хьахилара, цар къахьегама а общественни а хьинар айдара занятешка Іомадергда КПСС Программа, парте XXVII съезда, КПСС ЦК Пленумий, кхыдола партийни документаш. Марксистско - ленински образоване болх тоабара де дезар хоадам боллаш белгалдаьккхад «Къахьегамхой политически а экономически а дешара системе перестройка ярах» болча КПСС ЦК соцам тІа. Цо дІадех дешара чулоацам кердабоаккхалга, вахарцара цун бувзам чІоагІбелга, общество социально-экономически дегІаахар сихдара низ тІаберзабелга.

Соцам тІа белгал ма даккхара, политически а экономически а дешара системе перестройка яра керттердар да пропагандистски кадраш хьахаржар а уж кийчъяр а. Республика партийни комитеташ, профсоюзни а комсомольски а организацеш, боахамий органаш дукхагІа теркам тІаухийт дешара боарам лакхбара, пропагандистски кадраш кийчъяра. ДІадахача дешара шера КПСС обкома политически просвещене ЦІагІа вІашагІъехкача курсашка пропагандистски говзал лакхъеш хиннав политически экономически дешара система школай а семинарий а 1400 кулгалхо. Кердача дешара шера а укхаза говзал лакхъяьй кхы а 400 совгІча саго. Пропагандистий семинараш чакхъяьхай парте горкомашка, райкомашка, йоккхача партийни комитеташка. Нохч-ГІалгІайчен массайолча районашка чакхдаьккхад пропагандиста Ди.

ДІадахача дешара шера политически а экономически а дешаре цІенхаштта дола гІалаташ а дувлийтад. Керттера кхоачамбоацар лархІа деза занятешка Іомаеш йола материал вахарца ца ювзар, творчески дискуссеш ца хилар, шоашта хетар гуччахьа ца дувцар. Уж кхоачамбоацараш дІадаха деза. Къахьегама коллективай болх тоабара практически влияни еш хила деза политически а экономически а дешара системе Іомадеш дар.

Марксистско - ленински образоване системе дешарах толам балар дувзаденнз да партийни комитеташа гІулакх довзаш, хьаькъалца кулгалде харах. Тха корреспондента М.-Б. Цицкиева дувц республика цхьайолча районашка мишта кийчо яьй кердача дешара шера.

НАЗРАНЬ

Дика кийчо яь дІадоладеннад керда дешара шу Назрановски районе. Политически а экономически а дешара системо чулаьцав 4800 саг, массови формашка дешаш 9 эзар гаргга саг ва. Кердача дешара шера керттера дувцаргдола дешаш да общество социально - экономически дегІаахар сихдар, производствана интенсификаци яр.

КПСС ЦК-ас тІахьех къахьегама коллективаш, партийни а общественни а организацеш практически гІулакхащца перестройка кІоаргъе, кердачоа новкъарле еш мел дар дІадаккха. КарагІдаьннар дІачІоагІ а деш, дІахо даха деза, аьнна, белгалдаьккхад КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленумо. Эггара хьалха де дезар да къахьегамхой вахара хьалаш тоадар, кхачанца, фусамашца, товаращца уж Іалашбар.

Назрановски районе таронаш я юртбоахама продукци дукха а дукхагІа яккха, фусамаш хьаяра проблема къоастае, халкъа эша товараш дукхагІа арахеца. Цох дийцар «Практически гІулакхащца перестройка кІоаргъе», яха тема Іомаеш.

Кердача дешара шера хьалха хинна гІалаташ ца дувлийтара уйла яьй, занятешка дувцаш дар айхха дувз вахарца, практически гІулакхащца. Парте дош нахага дІакхоачийташ районе болх бу 180 пропагандисто, царех 150 саг коммунист ва. КПСС обкома политпросвещене ЦІагІа вІашагІъехкача курсашка дешаш хиннав 12 саг, парте райкоме чакхъяьккхача семинаре дакъа лоацаш хиннаб берриго а пропагандисташ.

Районе дукха ба йоккха опыт йола, шоай болх беза парте бІухой. Царех ва «Назрановский» совхоза парткома секретарь У. Мислауров, райпо председатель М. Марзаганов, ГІ. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент» завода ОТК начальник Л. Орлов, дуккха а кхыбараш.

СУНЖА

Карарча шера къахьегамхой марксистско - ленински дешара системе Іомадер ший тайпара да. Цун маІан а чулоацам а айбу вай мехка Сийлахь - йоккхача Октябрьски революце 70 шу дузаш хиларо. Политически а экономически а дешара системе дешаш болчар Іомаергья ер тешам: «Мохк социально-экономически дегІаахар сихдар — КПСС стратегически никъ», «Производствана интенсификаци яр».

Цу темаех лаьца хилар Сунженски районе хьалхара занятеш. Кердача дешара шера дика кийчбеннаб укхаза. Ала деза, партийни организацеша бокха теркам тІабахийтаб пропагандисташ хьахаржара а уж кийчбара а. Парте стратегически курс района къахьегамхошта дІайовзийташ 257 пропагандист ва, царех 238 КПСС член а волаш. ДукхагІбараш лакхера образовани йолаш, партийни болх бара опыт йолаш ба. Царех ва гІишлон материалий Карабулакски завода керттера инженер С. Арсамаков, Серноводски совхоз-техникума преподаватель П. Бабенко, XIX партсъезда цІерагІча колхоза ревизионни комиссе председатель Б. Чирвинская, XX партсъезда цІерагІча колхоза керттера инженер И. Болотов, «Сунжамежрайгаз» яхача эксплуатационни управлене начальник В. Горобец, кхыбараш.

Коллектива низ кхета а беш, пропагандистски болх тІаласта хургба цун членех производства бокъонца бола дай хьабара, цунна марксистско-ленински кхетам балара. Из хьалхадаьккхад кердача дешара шера пропагандисташ кийчбеш. Керттера дешаш белгалдаьха планаш увттаяьй, эша пропагандистски материал, дневникаш денна, хьалхарча занятешка болхача пропагандисташта.

Ширдаьннача гІулакхащца—лира къовсам

ДИ—АНТИКОММУНИЗМА ГІОНЧА

Цхьан дийнахьа, цхьан сахьата соцаш дац империализмо социализмана духьала беча «психологически тІем тІа» дувла герз. Цу тІем тІа дакъа лоацаш я империалистически мехкий массови информаце средстваш, пропагандистски центраш, тайп-тайпара йола реакционни организацеш, кхыяраш. ЛоархІаме дакъа лоац цунна юкъе коммунизмана духьала йолча клерикализмо а. Реакце юкъеоз церковни аппарат, наха духовни влияни еш йола дина керте латтарий методаш, социалистически мехкашка буржуазни идеологи кхачийтара йола дина канонаш. Общество дегІаухаш соцалургбоацаш беш бола никъ фуннагІа даь а юхаоза гІерташ волча классови моастагІчун эгтара а эхь дайнача спекуляце объект хиле дІаотт ди.

Социализм воча оагІорахьа ювца гІерташ малхбузерча паччахьалкхений реакционни гІозараша оапаш бувц цох. Іилман коммунизм телхаеш ювцарал совгІа, социализм хьалъяра практика а харцахьарча оагІорахьа ювц цар. Социализм демократи йохаеш йола, саг элементарни бокъонех воаккха социальни строй я, яхаш дувц цар. Бакъда, из вайна царгара духхьашха хозаш дац. Керда да клерикальни антикоммунизма пропагандистски гІулакхаш ма могга чІоагІагІа буржуазни а социалистически а мехкашкарча наха шоай влияни е гІертар. Реакце гуччахьа дІахкхайкаду ше социалистически мехкашка дина оппозици е гІерташ хилар.

Укх тІеххьарча шерашка, масала, къаьстта чІоагІагІа антисоветски болх бу доазол дехьарча дукхача дина центраша. Цар динга гІолла моастагІал лоаттаду социализмана духьала.

Буржуазни идеологеца къовсам лоаттабара бокха теркам тІабахийтар КПСС XXVII съездо. Цига белгалдаьккхар империализмо болабаь «психологически тІом» халкъий суверинитет, истори, культура йохае гІертача информационни империализма къаьстта йола форма мара хила йиш йоацалга.

Советски наха дика довзаш а кхетадеш а да монополистически низий подрывной гІулакхаш. Дицдалийта йиш яц «психологически тІом» наьха хьаькъал, цар кхетам, вахара, социальни, духовни никъ толхабе гІерташ беш хилар. Вай гІулакх укхаза тоссаденнад говзача классови моастагІчунца, хана йІоахала хувцалуш Іайна политически опыт йолча моастагІчунца. Цо хьаьй вай ханарча технически средстваща Іалашъяь йола дукха дІаьяржача пропаганда геттара йоккха машина, социализм гоама йолча наьха геттара йоккха аппарат.

ХІанз Европа, Азе, Америка мехкашка болх беш я дина хьехама передачаш еш йола 20-нел совгІа радиостанци. СССР-а духьалара идеологически экспанси еш дина тема йола передачаш ю «Голос Америки», «Би-би-си», «Свободная Европа» яхача а кхыйолча а радиостанцеша.

Дина тема йола передачаш ю атеизм харцъе, советски наха ди беркате хилара уйла чуйоссае гІерташ, шоллагІча оагІорахьа, динах тешараштеи динах ца тешараштеи юкъе халахетараш даха, Коммунистически партеи Советски паччахьалкхени ди лелабеча нахацара гІулакх харцахьа кхетадергдолаш уйлаш хьаяра.

Советски Союзе дина дош хІанз а къоастаданза да ала гІерт социализма моастагІий. Дукха да цох дувцаш: КПСС-ен Советски паччахьалкхени ди лелабеча нахацарен киназацареи политика юхмаччахьа йоахаш фальсификаци ю; ди лелабераши атеисташи вІаши духьалъбаха гІерташ цІур юкъе бехк, паччахьалкхеннен киназаи юкъе хьахинна нийса отношенеш йоха а еш, дина организацеши Советски паччахьалкхеи шоайла духьалъяккха гІерт; культах долча советски законодательствах бакъдоацар дувц; СССР къахьегамхошта атеистически кхетам балара деш долчун маІан харцахьдоах; атеизм Іилман лард а йоацаш, готтача политически декхарашта гІулакх деш йола дина духьалара ший тайпара форма я, ала гІерт.

Вай мехка дахача къамашта юкъера ди «цІаккха а дІабаргбоацаш ба» яхаш къамаьлаш дувц. Ди бахьанце «хало тІакхаьча» Советски Союзе баха мифически нах кІалхарбахара кампанеш ю. Цунца цхьана шоайла вІаши духьалъувттаю шовинистически националистически идеяш.

Дукха къахьег Малхбузен пропагандисташа национализми дин вІашагІтоха гІерташ. Укхаза юкъейоах «Европера Уралага кхаччалца даха христиански халкъаш цаІаш да» яха «коллективни национализма» концепци. Дагалаьцар говза хІама да: цхьан динах бола нах вІашагІ а теха, антисоветски, националистически лостам а луш, уж социализмана духьалбахар.

Парте, Советски паччахьалкхено практически беча балхо къаьгга хьахьокх социализма моастагІаша ди бувцаш лелаеш йола спекуляци кІал кІийле йоацаш йолга. Тахан массанена а гуш да ди лелабечарна вай мехка низ ца белга. Пайдана дац ди лелабераши атеисташи, дина объединенеши паччахьалкхеи шоайла духьалъяха гІерташ дувцар, Іилман - атеистически кхетам балара маІан харцахьа даккха гІертар.

Антикоммунизма пропагандисташа дувца харцдар ше ма дарра гучадаккхара, СССР-е латташ дола дина а атеизма а хьалаш довзийтара контрпропаганда елга чІоагІ ца дича даргдац. Укхаза бокха лоархІам болаш да Іилман - атеистически а идейно-политически а кхетам айхха бувзам болаш, цхьана чакхбоаккхалга, шерра пропаганда елга, къаьстта динах тешаш болчарна юкъе а еш, парте политика гуманни чулоацам болаш хиларах. Цу даькъе вай республике белггала кхоачамбоацараш да. Тахан Нохч - ГІалгІайчене хадданза дина гІулакхаш кхоачащдеш я 280 мурдий тоаба, 8 эзар совгІа саг чу а воагІаш. Дина авторитеташта юкъе ва 430 гаргга шейхий, моллай цІенах хьабаьннаб яха нах. КПСС обкома V пленуме (1987 шу, апрель) дийцар сектантски активистех дукхагІбараш шоаш къа ца хьийга рузкъа дуаш бах, аьнна. Общественно - пайданерча балхаца дакъа лацац, доккхий боахамаш леладу.

Цу тайпара негативни факташ хилара цхьа бахьан да массови мероприятеш чакхйоахаш хьехамга ладувгІаш вола саг теркал ца веш висар. Воаш кхетам луш вола саг вовзаш, цун образовани, культура теркалъеш, уйла йовзаш йиц вай пропаганда. Цхьабакъда, дина керте латтараш бицлац шоай аудитори йовза, хІаране уйла ха. ХІаьта буржуазни пропагандана духьалъоттаде, дувца дукха да. Халкъий вежарашха болча дезале Советий Іаьдал эттача шерашка нохчашен гІалгІашен шоай йоазув, культура хьаяьй. Хьалха тІехьабусаш хиннача, баьде баьллача лоаман мехках дегІаена индустри, юрта боахам бола Къулбаседа Кавказа регион хиннай.

ДегІаенай халкъа образовани, медицина, культура, искусство. Таханарча дийнахьа 560 общеобразовательни школашка дешаш да 260 эзар бер, лакхерча дешара кхаь заведене, Іилма-тохкама институташка болх беш ва 3400 Іилман болхло, царна юкъе 50 Іилмай доктор, 600 гаргга Іилмай кандидат а волаш.

Республике бахача наьха унахцІено лораеш ва 3,4 эзар лор, 10 эзар гаргга юкъерча медперсонала болхло. КІезига дац культура кхуврчаш — кхоъ театр, госцирк, госфилармони, «Вайнах» яха халхара ансамбль, 500 клуби культура цІеноши, 400 совгІа библиотека. Мехка шерра йовзаш я М. Эсамбаева, йоазонхой Р. Ахматовай, И. Базоркина, А. Бокова, кхычар цІераш.

Из тоъам болаш деций буржуазни пропагандас дувцар бакъдоацалга кхетаде, СССР-е къаман дош къоастадаь хилар кхетаде, малхбузен пропагандисташа ювцаш йола дина проблемаш йоацилга дІахьокха.

Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизара накъадолхаш хьинаре къа а хьегаш, ше ма ярра дІадовзийта деза вай КПСС къаман политика лерргагІа чакхъяхарах даьнна доккха беркат, буржуазни идеологаша динах лаьца дувца харцдар гуча а доаккхаш, дІайовзийта еза коммунистически партеи Советски паччахьалкхени динцара бокъонца йола политика.

Э. ИСАЕВ,
исторически Іилмай кандидат.

Кхоана—хьехархочун Ди

Дика коллектив я ТIой-Юртарча № 1 юкъерча школа яр. Йоккха опыт йола говза педагогаш, болх бу дукха ха йоаца къона специалисташ дуккхача хана цхьана хилча санна вIашии кхотабеннаб.

Дешара шу дIадоладенна дукха ха яц, цхьабакъда, цу коллектива къаьгга гу перспектива, кхь гIортолга ю педагогикерча йIаьхийча опытах.

— Тха массане а декхар цаI да, — йоах М. Дзауровас, — кIоаргга знанеши чIоаггIа коммунистически дог-уйлен йола, вай ханара визза вола саг хьалкхевелга.

Цу коллективерча боккхагIболча педагогаша къамаьрша дIалу шоай йоккха опыт къоначча хьехархошта. Къоначча специалисташта йола школа а хинна дIаэттай из коллектив.

— Селхан студент хиннача сага атта дац урок яла, — яхаш дувц къонача хьехархочо А. Котиевас, — Цхьабакъда, тха коллективера бараш санна боккхагIбола новкъостий хилча, бIукъожабе эшац.

СУРТА ТIА: урокаш ялара методиках дувцаш боахк хьехархой (аьрдехьара аьттехьа): П. Гришин, А. Албакова, М. Дзаурова, А. Бекова, А. Котиева, Ц. Дударова, М. Хамхоева.

Р. АУШЕВА сурт.

Вахар гIоза дераш

ХIара шера октябрь бетта хьалхарча кIирандийнахьа вай мехка белгалдоаккх хьехархочун Ди. Из массане юкъара, дерригхалкъа цIей да. Амма укх шера ший тайпара да из. Мохк, дерригa советски халкъ, ерригa прогрессивни адамле кийчлуш я: Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизар дезде.

Хьерхархо — дунен тIа эггара къаьнагIа йола профессии я. Бакъда массехана а массанахьа а берашцарча безамгара, кхоанен сага новкъост хье хилар кхетадаргара дIайолалу из. Хьехархочох, цун знанех, общественни декхар цо кхетадарах тийша да мехка кхоанара ди мишта хургда, цо хьийхарех малаш хургба. Бащха дац из мала хургва: болхло, юрта боахама къахьегамхо, летчик, лор, хьехархо... ЛоархIаме да лакха нравственность йолаш ший бехктокхам, декхар кхетадеш вола саг хьалкхевелга.

Вай мехка хьехархочун лоархIам ший къаьстта ба, хIана аьлча вай школашка дерригa бераш цхьатарра дешаш да. Царех хIаране кхела школа бехктоккхаме а я. Вай Iилмана, техникана карагIдаьннар хьехархой эскаро хьадаьр да. Царех хIаравар ше хьийхарий дегашка а вус. ХIаьта из да-кх ерригача юхьигий юхьиг. ЦIихезача советски педагого П. А. Сухомлинске яьхад: «Аз сай вахар дIаденннад бераш иразе хилийтара». Уж дешаш шоайх ала йиш йолаш ба дуккхабола вай хьехархой. Къаьстта берашцарча безамо къоастаю хьехархочун личность. Цунгара дIавола а лу Советски Хьехархо яха эздий цIи лелаю саг.

Хьехархочун дийна дош, цун дега йIовхал, партийни хьинари идейности ца хилча, хала дар таханара а кхоанара а школа мишта хургья го. Цудухьа иштта лакха ба хьехархочох бенна халкъа тешам, Коммунистически партеи Советски пачхахьалкхенои цун ю йоакхо. КПСС XXVII съезда решенешка цIаькха а белгалдаьккхад советски наьха духовни облик, цар коммунистически дог-уйла хьаечар — школаи хьехархочуня лоархIам керттера хилар.

Школа хьехархо вай мехка эггара сийлахьча, халкъо лоархIача профессех цаI я. Саго ший къахьегамца Iалам хувц, яхалга, нийса оалаш да, бакъда хьехархочун къахьегам безагIа а хозагIа а ба, цо саг ше хьаькъал а кхетам а луш, хьалкхеву.

Хьехархочо ханаш вIашии ювз, ноахалий эIанара юкъера чIуг я из. Долаш долчунгара хургдолчунга эстафета дIалу цо.

Педагогически къахьегама эффективности дикали лакхъяр юкъерчен профессиональнии школа реформа Керттера лостамаш вахаре чакхдахара, КПСС XXVII съезда решенеш сихагIа кхоачашъяра лард я.

Советски хьехархоша, де бокъо а йолаш, доккхал ду вай ханарча лоархIамегIарча социально - экономически декхарех цаI кхоачашде шийна тIадилларах.

Вай мехка дика традици а хинна дIаэттад, цIейш долча деношка даьчунна итогаш елга, дIахойодача хана планаш уттаелга. Тахан республика 520 юкъара дешара школашка дешаш 247,8 эзар совгIа саг ва. ЦхьоалагIча сентябре юххьанца школе дахад ялх шудаьнна 3700, ворхI шу даьнна 21700 бер.

Республике болх беш ва 13 эзар совгIа хьехархо. Духхьала укх шера царна тIакхийттав вай дешара заведененеша арахийца цхьа эзар совгIа къона специалист.

Парте, правительствос, халкъо лакха мах бу педагогаша шоаш кхо ца беш хьегача къин. Царех дикагIволча 310 хьехархочоа еннай СССР орденаши медалаши, 161 сага «РСФСР, НГIАССР школа заслуженни хьехархо» яха цIи еннай, 1300 сага «СССР просвещене отличник», «РСФСР халкъа просвещене отличник» яха значокаш еннай.

ДикагIболча хьехархоштавоспитателашта, педколлективий кулгалхошта юкъера оаха цIераш йоах Саралиева Любовь Васильевнай — Серноводски № 3 йолча юкъерча школа хьехархочун, Косова Ефросинья Григорьевнай — Наурски юкъерча школа хьехархочун, Кутуев Азу Абумуслимовича — Гуржимохкевски бархI шеракча школа директора, Шибилова Райхьант Иналуковнай — № 3 йолча Назрановски юкъерча школа хьехархочун, Богатырева Елена Даудовнай — Йоккха Ачалкхерча № 17 йолча юкъерча школа хьехархочун, иштта кхы дуккхабарий.

Бераштеи кхелетараштеи знанеши кхетами луча юкъа, цу хьехархоша, дешара процесса кулгалдаь ца Iеш, знанеши коммунистически дог-уйлен лоаладаь хIама санна вIашагIтохаргдар, марксистско - ленински мировоззрени хьахургъяр, къахьегам безаболийтаргбар ду.

Укх 1987/88 дешара шера республика хьехархой дIахо кхоачащдеш хургба КПСС XXVII съездо белгалдаь керттера декхар.

Хьехархочун берригa низ, хьинар, хьаькъал, опыт тIаерзаяь хила еза дешархошка Iилмай лардех йола кIоаргга знанеш кагарерзайтара, мехка халкъа боахаме болх бара эша навыкаш Iомаяйтара.

Цунца цхьана, тIадоагIаш цIей дале а, школа перестройка лаьгIа лел, ца аьлча, далац вай. ЦIенхаштта кхоачамбоацараш да дешархошца беча дешара-кхетам балара балха тIа. Кхетам балара мероприятеш чакхйоахача хана кIезига юкъеувз дай-ноанойи специалисташи. Ца доагIаш тIехьадоах школаш цаI йолча режима тIа йоахалга.

Дешара - кхетам балара процесс дикагIа хилийтара болх тоабелга хIанз а доагIгIача тайпара Iалашдац педагогически коллективаша. Дукхача школашна йолаш я дешархой знанешта оценка ялара, хьехара, кхетам балара къаьна методаш, формаши средстваши. Бухсоцаш дешархой знанеех дода из.

Школа чакхйоаккхаш волча хIара къоначча сага хиланза даргдоаца хIама а хинна дIаэттадац общественно - пайдаенерча, производительни къахьегаме дакъа лоацилга. Дукха проблемаш я школай кагирхошта атеистически интернациональнии кхетам лулга вIаштIехьдоаккхача а.

Дуккхадар де дезаш да Октябра 70 дизарга, хьехархой Еррогсоюзни съездага кийчлуш а.

Хьехархочун Ди — из школе даха ха йоацача берий учреждений болхлой а деза цIей да. Царна баркал, яхаш, ба сатийна халкъа боахаме къахьега шоай йиш хиларах эзараш бола дайноаной.

Хьехархочун Ди хIара цIагIа, хIара дезале чудоал маьлха эIы санна. ЗIамигачо а воккхачо а — вай массане а дег тIарча безамца ма хьехабой воай хьехархой. Миллионаш болча советски наха цу дийнахьа дакъала бувц шоай, шоай берий хьехамчаш. Цу дерригача халкъа безамо советски хьехархой керда толамаш дахара кхы а чIоагIагIа хьинар айду.

В. ГИТЕЛЬЗОН, НГIАССР просвещене министерства воккхагIвола инспектор.

СИЙРДА ВАХАР

Из вIашагIкхетар са хилар Малгобеке хьехархой августовски совещане яха йолаш. КIеззига тоаеннача, беркате юхь йолча кхалсагага моаршал хетташ бар залера дукхабараш. Хеттар цун могашалах лаьца. Елаш а безаме а жоп лора вокхо. Цунна дIабарахьажача аз кхетадир сайна хьалхашка латтар наха йовзаш а езаш а кхалсаг йолга. ТIехьагIа са а аьттув баьлар цунца къамаьл де.

Иштта яйзар сона Малгобекерча № 4 йолча школа-интернате эIамагIдолча берашта хьехаш йола Герман Валентина Петровна.

30 шу да из просвещене системе болх беш йола; хIаьта цу школе-интернате цо къахьега 18 шу даьннад. КIезига дац дIанха цераш, дукхача берашта хьийхад цо цу хана денз. Дуккхабараш накъабаьхаб вахаре а. Лоацца дийцар Валентина Петровнас ше хьехаш йолча классах лаьца цу хана:

— Са бераш школе-интернате эггара дикагIа да аьна хет сона. ХIанз каникулаш долаш а, цар мишта салоI ха ловш яр со. Бакъда, кастта, шоаш школе даьхкача, цар хIаране дувцаргда шоаш фу леладаьд.

Гуш дар хьехархо царга сатесса йолга.

38 дешархо ва хIанз цо хьехаш йолча къоалагIча классе. Тайп-тайпарча къаман да уж, цхьатарра яц уж хьалхийна фусамаш а. Ховш ма дий, интернате дешача берий дай-ноаной боацилга. Иштта дисача берашта шоаш цхьаь ца хетийта гIерташ къахьег Валентина Петровнас. ХIаьта шоаттдийнахьа цIагIара саг тIехьа ца воагIаш, интернате диса бер ше яхача цIагIа хийла чудигад цо. Вешта, мишта дутаргда бер цхьаь?

Школе - интернате дикагIчарех лоархIаш я из класс. Яхьаш а конкурсаш а хилча, массаза хьалхара моттигаш йоах цо. Хьехархочо ше фортепиано а локхаш, бераш лекха иллеш а хул дикагIчарца... Школе коа парца хинна Iец Валентина Петровна. Берашта Iалам довзийташ, каст-каста городерча парке кхувл цо бераш. Иштта уж го йиш я тIема Сийлен мемориала уллув хьехархочунга ладувгIаш латташ а, городе кхыча моттигашка экскурсе баха лелаш а.

...ЦхьоалагIча сентябре цар вIашагIкхетар мишта хилар дайнзар сона. Бакъда, сентябра деношка, школе-интернате йолаш, цар класса йисте нийсъелар со. Вокх классашкара мо, гIараш яцар цу чура хьахозаш. Укх чу-м саг вале а тамаш я аьнна; аз ниI хьайийллача, сатийна берашта цхьа текст ешаш яр хьехархо. Меттахьа ца хьовш цунга ладувгIаш дар бераш. Аз шортта ниI тIакъайлар. Дукха ца говш гургал а техар. ХIаьта а саг вацар классера араволаш. Из да-кх хьехархочун ираз, аьнна, хетаделар сона.

Л. ЧАПАНОВА.

ШОЛЛАГIА НАНА

Йоккха, барттайна коллектив я Малгобекски № 3 йолча юкъерча школе къахьегаш яр. Дуккхача къамех бола нах ба укхаза, цхьа дезал санна дерригa юкъа долаш, болх беш. КIезига бац педагогически коллективе шоай дерригa вахар берашта кхетам балара гIулакха хетадаь ветеранаш а. Царех цаI я юххьанцарча классашка хьехаш йола педагог Николаенко Надежда Григорьевна.

Ткъаьи пхиъ шу хьалха, педкласс йисте а яьккха, хьехархочун болх дIаболабир Надежда Григорьевнас. Цу хана денз 11 выпуск арахийцай цо. ХIанз юха а цхьоалагIча классе деша даьхкача берашта хьеха йолаеннай. Духхьашха школе деша баьхкарий дешарцара а йоазонцара а безам совбаккхара эшар фуд дика хов педагогика ветерана. Цу гIулакха цунна лоархIаме гIо ду 9 шера юххьанцарча классай хьехархой методически объединене заведующелла цо болх баь хиларо а.

Ше школе болх беча юкъа доккхий толамаш даха аьттув баьнаб Надежда Григорьевнай. Цунна еннай РСФСР просвещене Министерства Сийлен грамота. Хьехархошта юкъерча социалистически яхье даим а хьалха латташ массехк шера хьайоагIаш из хиларах цунна еннай «Халкъа просвещене отличник» яха сийдола цIи.

Хьинаре дакъа лоац Н. Николаенкос юкъарча вахаре а. Дуккхача шерашка из хиннай школа профкома член, хIанз а исторически памятникаш лорадара йолча комиссе член я.

Айхха бувзамаш лоаттаду Надежда Григорьевнас ше хьалха хьийха хиннача кагирхоща а. Каст-каста из йолча йоагIа медицински институт йисте а яьккха хIанз Грозне яхаш йола Яндиева Лида, дукха ха йоацаш эскарера цIаьвена П. Муталиев, хIаьта иштта кхыбараш баьхка хинна шоай хьамсарагIа, бочагIа йола хьехархо йолча.

Бераш, кагирхой хьалкхебар, царна кхетам балар традици а хинна дIаэттад НиколаенкогIар дезале. ВоI Александр военкомате болх беш ва, эскаре гIулакх дара кагирхой кийчбеш, нус Елена хьехархо я.

Надежда Григорьевнас тахан хьехаш бола первоклассникаш а шоаш бокххий хилча из йолча хьоашалгIа ухаргхиларах шеко яц. хIана аьлча нана санна хьож из хIара ший дешархочунга, боча ва царех хIаравар.

СУРТА ТIА: Н. Николаенко аргIанара урок дIахьош я ший берашца.

Р. АУШЕВА сурт.

ЦIей дакъала хилда шун!

Хьехархо, тха эггара хьамсарагIа дола дош да. ХIаьта цу хьамсарча наьха эггара дезагIа дола ди да кхоанардар. Цу денца тхоашца дукхабезаш бола хьехархой дакъала бувца лов тхона. Духхьала цар цIераш яьха ца Iеш, цар хIаранех къаьст-къаьста ала а лов.

ЦIаккха а тхона дагаръяргйоацаш, шоллагIа йола нана а хинна дIаэттай тха эггара хьалхара хьехархо Кузнецова Полина Дмитриевна. ХIанз тхоаш 5-ча классе деша даггIаше а, моллагIа тхоашта Iаьткъар; тхоай дегагIоз цунца екъ оаха. Цо тхо нийсача новкъа доах, эша хьехам лу.

Хьехам бенна а Iац Полина Дмитриевна-м, эшшача човхам а бу. Тха класс белгала я школерча пхелагIча классашта юкъе — из Полина Дмитриевнай хьинар да.

ЙиълагIча классе дIачудаьлча, цо тхо дIаделар тешамеча кара. Классни кулгалхо хилар тха Кондрашова Вера Даниловна.

Тхоай цхьен хьехархочунга Iемача тхона низкъала дар йиълагIча классе деша доладенначе хана. Тайп-тайпара предметаш, хьехархой. Моттар, цIаккха а церга дIаIамаргдац.

Бакъда Вера Даниловнай гIонца оаха сиха эшайир из духьале. Тlаккха цу классе яйзар тхона хIанз тха тешаме доттагIа а хинна дIаэтта йола эрсий меттаи литератураи хьехархо Шмелькова Ярослава Ивановна.

Из тха школе эггара къаьнагIболча хьехархоех цаI я. Бакъда тхона вIалла а хоалац тхоай шерашта юкъера юкъ. Тамашийна талант я цун яр. Цо-м кхера а йистхулийтаргбар.

ХIанз ше пенсе тIа йоллаше а болх беш я Ярослава Ивановна. Тха хьехархо воацаш мукъа мел йиса урок а шийна дIаэц цо. ХIаьта тхо а раьза да сарралца а цун урокашка дагIа.

— КIаьдлаций хьо, Ярослава Ивановна, — оаха шийга хьеттача, цо оал:

— Бераш са вахар, са ираз шо да-кх, тIаккха кIаьд мишта лу со.

Иштта болча тхоай хьехархошта цар цIей долча дийнахьа ловца баккха безам ба тха — уж иразе хилар ловш.

З. АУШЕВА, Грознерча № 2 йолча юкъерча школа 5б класса цIерагIа цу класса юнкор.

ЮРТАРА ГОВЗАНЧА

Иштта цIи йоаккх слесарах Мажаев Ваидах «Набережный» совхозе. Из ва кхаь рационализаторски предложене автор. Масала, царех цхьанне дуккха аттагIча баькхар машина тIара мотори передачей коробкаи Iойоаккхаш бола ремонтникий болх.

В. Мажаевна тIехвала магац цхьа кхоачамбоацар, гIалат долаш болх беча моллагIча а механизмана, из тоа ца йича.

Юрта боахаме цо болх бу иттех шу да. Цу юкъа цунна дика яйзай технически Iалашон эсалагIйола моттигаш. Цудухьа Ваида яхачунга ладувгI моллагIча а техникаца гIулакх доагIача сага, совхозе дикагIа лоархIача механизаторех ва из.

Хьинаре дакъа лоац цо юртахой общественни вахаре а. ХIанз Подгорненски юрта Совета депутат ва из.

Х. СУЛАМБЕКОВ.

СУРТА ТIА: «Набережный» совхозе слесарь В. Мажаев.

КЕРДАЧА ТАЙПАРА БОЛХ БУ

Доккхий социалистически декхараш тIаийцад Урус-Мартановски райпищекомбината болхлоша Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара сийленца пакъабахара. Цар дош деннад цу дезача цIейга кхачалехьа укх пятилетка хьалхарча шин шера задани кхоачашъе, товарни продукци арахецарен из маьхалъяккхарен шера план цхьоалагIча декабре кхоачашъе, планал совгIа 120 эзар сома маьха товарни продукци арахеца. заданел совгIа цхьа эзар сом мах бола продукци маьхалъяккха, къахьегама овсарле цаIи ахи процент лакхъе, продукцега дIабода мах цхьа процент лохбе, планал совгIа паччахьалкхенна итт эзар сом пайда бе.

Гуш махиллара, коллективо тIаийца социалистически декхараш доккхийи бехктокхамеи да. Уж толамца кхоачаш дара ший ерригa таронаш оарцагIъяьхай цо. Производственни мощностехи балха ханахи бизза пайда ийбу, чIоагIъяьй къахьегамеи исполнительскии дисциплина, эсала продукци арахецалга цIендаь дIадаьккхад. Райпищекомбинатера берригa болхлой бригадни подрядагIа къахьегаш ба, предприяте деча балхех дерригаш а хIана дац аьнна механизированни да. Комбината болхлоша хIанзлехьа дикка тIехкхоачашдаьд Октябра юбилея сийна тIаийца декхараш, кхоачашъяьй товарни продукци арахецара пятилетка шин шера задани. ЦхьоалагIча октябрга кхачалехьа паччахьалкхен планал совгIа цар арахийцай 60 эзар гаргга сома маьха продукци. Кхы а дикагIа лел цар гIулакхаш продукци маьхалъяккхара даькъе. ХIанзлехьа шоай продукци йохкара шин шера задани 133 процент гаргга кхоачашъяьй цар, хIаьта планал совгIа ехкай 270 эзар гаргга сома маьха продукци.

— ТIаийца декхараш йиллача ханал дуккха хьалха кхоачаш а деш, башха-дика производственни хьоакхамаш даха мишта вIаштIехьдаьннад шун? — цу хаттара жоп а луш, райпищекомбината директора Гаургаев Тамази Махмадовича аьлар:

— Хадданза тха коллективо тIаийца декхараш тIехкхоачашду болхлой къахьегами царна юкъера социалистически яхьи предприятерча общественни организацеша кхетамца вIаштIехьъяккхарах. Производства дай шоаш а лоархIаш, балхах дог лазаш хьинаре къахьег массане а. Балхара дIабувлаш болхлой хувцалулген е болхлоша прогулаш елген цIенденна дIадаьннад тхо долчара. ДукхагIча даькъе, цудухьа денгара денга дикагIа хул тха производственни хьокхамаш.

Цул совгIа райпищекомбината коллектива карагIдувлача дикача гIулакхех лаьца дукха масалаш доаладе йиш я. Хадданза укхаза балха юкъекхухь керда техникеи прогрессивни технологии, бахача наха хIара денна эша товараш тIа-тIа дукхагIа а хулийташ, хадданза цар ассортимент шеръю, болхлой къахьегамеи бытеи хьалаш тоадара тIадерзадаь дукха балхаш ду. Керттерчарех да лакха культура йола производство а хинна райпищекомбинат дIаоттар. Юкъера лаьрхIача болхлой алапи 25 процент лакхденнад. Перестройка наькъа тIа а яьннай ала йиш я коллективах. ХIана аьлча, укхаза берригаш цIена къахьегаш, хьалхашка латта декхараш дизза кхоачашдеш нах ба.

Урус-Мартановски райпищекомбинат ханага диллача къона я. ВорхI шу мара дац из вIашагIъелла. Цул хьалха «Урус-Мартановский» совхоза филиал а лоархIаш. сом чакх а боахаш, сульфитированни сокаш хьаеш йола цхьа цех мара яцар укхаза. Цу цехе мастер волаш къахьегаш ,вар хIанзара директор Гаургаев Тамази. Бахача наха чIоагIа хоатташи дика дIаэцаши йола продукци тIа-тIа дукхагIа хилийтара, цун ассортимент шеръяра йола база хьайир укхаза. ТIаккха, 1980 шера вIашагIъеллар райпищекомбинат. Болхлошкара доаггIаш дар хьадехаш. царца Iинерза. башха-дика организатор хиларах тарра цу кердача предприятена керте оттавир Тамази Махмадович. Дукха ха ялалехьа ше цига хьожаварах района партийнии советскии кулгалхой гIалат ца баьнналга къаьгга дIахьекхар цо.

Шерагара шерага дегIайоагIаш а болх беш а я керда предприяти. ХIанз укхаза верригa а къахьегаш вар 140 саг мара вац. Райпищекомбинате болх беш я сомк комсаши чакхйоаха, лавашаш ю, консервированни сьмарсаькх кийчбу, мерза хий ду, кхыйола ялх цех. Комбинате къахьегача болхлоша ара мел хеца продукци тIехдика хул. Лакхе цIераш мел яьха цехаш шоай низаца хозспособагIа хьалъяй комбината коллективо.

Хьалхашка латта декхараш даим цIена кхоачашдеш. хадданза социалистически яхье хьалха латташ дукха бригадаш, болхлой ба укхаза. Иштачарех я Магомадова Зина, Ибохаджиева Зайран керте латтача бригадай коллективаш, электросварщик Эльмурзаев Iумар, водитель Махаев Лема, наладчикаш Атаев Шарпудин, Салтыханов Лом-Iаьла, болхлой Абуева Зина, Захаева Тамара, Эльмурзаева Сацита, кхы дуккха бараш.

Хьаьнала къа а хьегаш шоай декхараш даим дизза кхоачашдеш болча комбината болхлой чIоагIа йоакхо ю укхаза. Царна мел эша къахьегама хьалаш Iалашдаьд ХIара цехе я бытовой помещенеш, душевойш, делкъийга салаIара дола цIа. Цар шоаш хозспособагIа хьал а яь, хIанз болх беш я 40 моттиг йола столови. Укх шера май бетта хьалъяь йисте а яьккха, болх бе йолаялийтар 200 сага моттиг йола клуб. Цу чу я болхлоша шоай самукъадаккха мел эшаргйола музыкальни инструменташ, керда газеташ, журналаш, шашкаш, шахматаш, кхыдараш. Болхлошта эша кхача лоаттабара укхаза вIашагIа а белла, болх беш ба гIонна бола боахам. Цига ба 180 устагIа, 12 бетташ бола етт, 70 никх, чкъаьрий чудола Iам. Цудухьа вIаштIехьдоал болхлошта ханханнахьа дулх, чкъаьрий, модз лоаттаде. ХIанз комбинате хьалъе лерхIаш я цар шоай продукци маьхалйоаккхаргйола фирменни тика. Лоацца аьлча, перестройка наькъа тIа а яьнна, кердача хьисапе къахьег райпищекомбината коллективо. ХIара шера цо арахец кхаь миллион гаргга сома маьха продукци.

Б. КОСТОЕВ.

ВАЙ—ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТАШ

ДоттагIала наькъагIа

Советски халкъ чIоагIа да ленински доттагIалца. Из шерагара-шерага кхы чIоагIлуш а доагIа. Вежарий бувзамаш леладу Шалински района къахьегамхоша вай мехка цхьайолча областашцеи краяшцеи. Масала, цхьадола доттагIлен адресаш ераш да: Украина Херсонски область. Къулбаседа ХIирийчен Дигорски район, «Баррикада» яха Ленинградски завод.

«Аргунводпром» яха производственни объединени вай республика йоккхагIча предприятеех цаI я, «Пятилетка шин шера план — Октябра 70 шу дизара сийна!» яхача девизагIа социалистически яхье хьинаре дакъа лоац аргунводпромовцаша. Яхье хьокхам тел Заива Саид-Селима бригада членаша. Цар хIанзлехьа кхоачашдаьд шоай социалистически декхараш.

Индивидуальни социалистически яхье хьалха латт Боргер Арнольд, слесарь Кодзоев ЗIахIир, тракторист, КПСС член Магомадов Хьамзат, арматурщикий бригадир Булушев Вахид, наладчик Джабраилов Аюп, КИП-а слесарь Цанг Ольга, формовщик Бариев Муса, керттерча механика заместитель Абдурашидов Абдулбек.

— Шоай юбилейни декхарех дика лоархIабу тха къахьегамхой, — йоах «Аргунводпром» производственни объединене партбюро секретара С. Уциевас. — Бакъда, цунах кхоачамбаь Iергдац тхо. Кхы а доккхагIа толамаш даха таронаш я. Тахан вай берригача мехка наьха уйлашка, гIулакхашка перестройка хулаш латтача хана чIоагIа айлу политически болх тоабара лоархIам. ДукхагIа теркам тIабахийта беза вежарий республикашцеи краяшцеи леладеча доттагIлен бувзамашта. Масала, тха предприяте бувзам лоаттабу Ленинградски «Баррикада» яхача производственни объединенеца. ДоттагIал леладаро новкъостал дергда тхона балха тIа а вахаре а.

Бакълув «Аргунводпром» объединене коммунистий воджак. Вай халкъаш чIоагIдеш ленински интернациональни доттагIал да. Из уйла геттара а маьхе я хIанз — Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача хана, цу юкъа Советски халкъашта карагIдаьнарий мах беча хана. Объединене вIашагI а елла болх беш я интернациональни доттагIлен клуб. Цо новкъостал ду кхыча халкъий культурнии духовнии маьхаленаш йовза. Аргунводпромовцаша бувзам лоаттабу шоай гаргарча Черсий-Балкхаройчеи, Къулбаседа ХIирийчен предприятешца. Лоацца аьлча, объединене дукхагIа теркам тIабохийтар я идеологически балха лоархIаметIа йола звено-интернациональни кхетам балар. ДукхагIа чакхдоах кагирхоштеи парте, тIема, къахьегама ветеранаштеи юкъе вIашагIкхетараш, торжественни хьале кагирхой эскаре гIулакх де накъабоах, болхлой мутIарашка хьаийбу. Коллективе лоархIаши сийдеши ба бокхха кхетама болх лелабу Сийлахь-боккхача Даймехка тIема ветеранаш К. Абдурахманов, И. Цыганков, Т. Комаров, парте ветеранаш В. Гадзенко, Х. Митаев, дуккха кхыбараш.

Дика а хеташ белгалдаккха доагIа, мехка сийдола юбилей хьатIакхоачача хана крановщикаш Джабраилова Амнат, Ахмадова Радимхан, слесарь Нанаев Вахид, производственни отдела воккхагIвола инженер Сулейманов Шерип, производственни отдела начальника заместитель Узуева Тамара коммунистий мутIарашка дIаэцар.

Иштта хьинаре къа а хьегаш, общественни вахаре дакъа а лоацаш накъаболх аргунводпромовцаш Октябра юбилейна.

А. ЮНУСОВ.

ЭГГАРА ХЬАЛХАРА ЛАЬТТАН СПУТНИК СИГАЛА ЯХИЙТА 30 ШУ ДУЗАШ

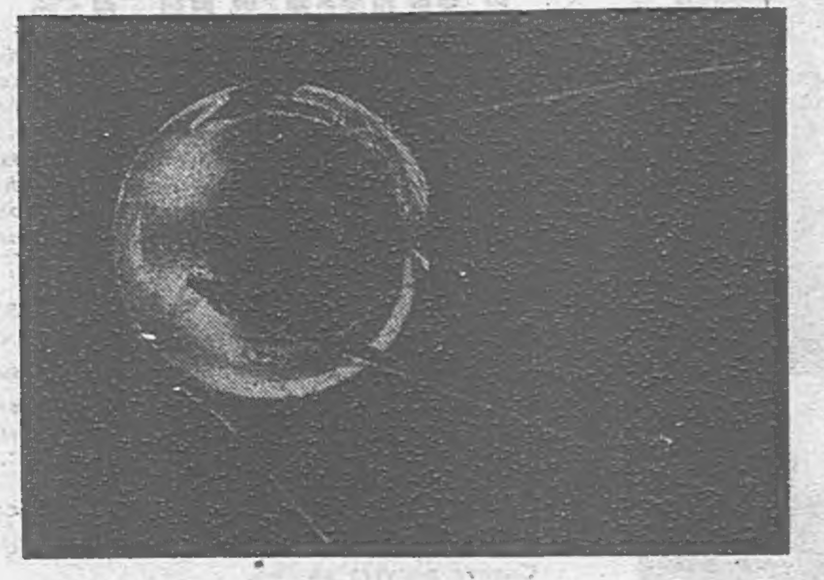

СУРТА ТӀА: 1957 шера 4 октябре Советски Союзе адамий исторе чухь эггара хьалха урагӀъяхийтар Лаьттан искусственни спутник.
ТАСС фотохроника.

ХЬАЛХАРА КХЕРА БИЛЛАР—ГАГАРИН

Укхазара улицаш кхоача а ца луш, йолхашце а чатекхадаьча наькъага йоал—миштта оал Калугах.

ДагадоагӀа сона, со санна калужанин волча, са гаргарча саго Циолковский дӀаволларах дийцар. Эзараш нах гаргарча а гаьнарча а моттигашкара баьхкабар сийлахь - воккха Ӏилманхо тӀехьхарча наькъагӀа дӀаваха. Константин Эдуардович города цхьан йисте вахар. ДӀа а веллар Ӏилманхо каст-каста из хулаш а велосипедаца хехкалуш а хиннача, цо космос караерзаяра уйла еш хиннача Загорски беша... ХӀанз укхаза Циолковске цӀерагӀа парк я. Укхаза хьатӀайоагӀа Королева, Комарова, Волкова улицаш. Йолаш я Гагарина улица а.

Цигга дагайох хьалхара космонавт Калуге вена ха. «Космосе волча хана чӀоагӀо йнр аз, къаьнарча эрсий городе Калуге — сеннъашта юкъе гӀетта лелара теори хьакхеллача моттиге —гӀоргва, аьнна. Цу тайпара моттиг сиха нийсъелар — калужанаша со вийхар шоай цӀи хеза волча мехкахочунна К. Э. Циолковскена керда музей яр дӀадоладеча хана», — яздора тӀехьагӀа Ю. Гагарина.

Хьажал, миштта дувц цох лаьца калужски журналистка В. Шапкина...

«Гагарина мастерок бе еллар, кисара монета хьадаьккхар, шийна гобаьккха латтача нахага из дӀахьекхар, вела а венна, хьалха юллача кирпишка кӀал из Ӏодиллар. Иштта да халкъа Ӏаьдал: монета Ӏодиллача — гӀишло бӀаьшеренаш доахаш латтаргья, йоах.

— ХӀа, долхий вай! — цхьа моллагӀа оалаш, санна ше космосе водача хана санна, шортига аьлар Гагарина. ТӀаккха сихха кирпишк йилла волавелар.

Кастта космонавта шийдегӀ хьалнийсдир, мастерок гӀишлонхошка дӀаелар, ловца боаккхаш кулгаш урагӀдахийтар. БӀаьш болча калужанаша чӀоагӀа тӀоараш тохаш тӀаийцар из.

Циолковский ваьхача а цо болх баьча а доккха доацача цӀалга гаьна доаццаш, нах тӀаэцаш, сийлахь-воккхача Ӏилманхочо юхедитачун, космически аренаш Ӏомаечен караерзаечен вай мехка карагӀдаьннарий пропаганда еш К. Э. Циолковске цӀерагӀа космонавтика исторе Паччахьалкхен музей болх беш йола хӀанз ткъо шу даьннад. Ракетодинамикен космонавтикен лард еллай К. Э. Циолковске, уж дӀахо дегӀайоалаяра наькъаш белгалдаьхад, космос караерзаяра план оттаяй. Ткъаь итт шу хьалха, 1957 шера 4 октябре, из план кхоачашъе болабелар вай мохк: адамлен исторе чухь эггара хьалха орбита тӀа яхийтар Лаьттан искусственни спутник.

Лаьттан хьалхара искусственни спутник 83,6 килограмм дозал дола кӀала сплавах хьаь сферически хӀама яр. Цун чу латтар терморегулироване система, температура мел я хьахьокха аппаратура, радиопередатчикаш, энерге источникаш. Спутник яьхар 93 дийнахьа, Лаьттана гонахьа 1400 го тессар цо. Калужски музее цун дублер я — музеерча тамашийнача экспонатех цаӀ.

Цу хьалхарча спутникагара дӀадоладенна, Гагарина 108 иразерча минутех чайхбаьнна, «Салют», «Союз»—«Прогресс» яхача орбитальни Ӏилман комплексаштӀарча йӀаьххача хана йолча экспедицешкен «Мир» яхача кердача ноахала модульни станце тӀарча балхаген кхаччалца — адам цецдоаха, советски космонавтико баь никъ. Цунна карагӀдаьннараш, дӀачӀоагӀденнад вай хӀара дийнахьарча вахаре: гаьннара бувзам, навигаци, лаьттан ганзаш лахар, Ӏалама ресурсаш Ӏомаяр, хаоттама прогноз, лаьттан гонахьарча хьала тӀахьожам лоаттабар...

Долаш да Циолковске тахан аьлча санна дола ер дешаш: «Бакъдеций, доккха хӀама деций из?! Адамленна сийлахь - йоккха кхоане кийчъяри из космос караерзаярца вӀашагӀъювзари». Ткъаь итт шу хьалха советски спутника сигналаша хьакхайкадир адамлен космически зама дӀайолаеннала. Космос караерзаяр дӀахододаш да...

МАСТЕРОВ Валерий.
(АПН).

КАВКАЗ ХЕСТАЕШ

«СОВЕТСКИ ЛИТЕРАТУРЕИ КАВКАЗИ» ЯХА ӀИЛМАН КОНФЕРЕНЦИ

Сийлахь - боккхача йоазонхой М. Ю. Лермонтова, А. С. Пушкина, Л. Н. Толстой вахарах хьокхаенна, цар шоай кхолламца хестаяь йола сийдола Кавказ даим а хиннай вай мехка литераторий, образованни нахьа теркаме.

Кавказа къамий культура, цар эздий гӀулакхаш, шийла тайпара теркам тӀаозаш дола хоза Ӏалам, тайп-тайпарча событех хьалдизза дола дӀаьхий истори литература юкъмоттиге хиннад.

Къаьстта хувцаелар Кавказ Советий Ӏаьдал даьначул тӀехьагӀа. Октябро сийрдаьккха из халкъашта юкъера культурно - художественни, литературни, общественни, экономически бувзамаш хьахула пхьоале а хинна дӀаэттар.

Литература, вайна махарра, вай вахара кизга да. Цунга гӀолла бӀаргагу вайна обществера хьал, кизга хинна а ца Ӏеш, къулба да, цо гойт вайна наькъа лостам, цо лакхбу вай сакхетам. Из иштта хилар дика кхетадара бахьан дар РСФСР лакхехьарчен юкъерча лаьрхӀачен дешара Министерство, лакхерча школа Къулбаседа Кавказа Ӏилман центро, Л. Н. Толстой цӀерагӀча Нохч-ГӀалгӀай университета советски литература кафедра, исторе, социологен филологен Нохч-ГӀалгӀай Ӏилма - тохкама институто Нохч-ГӀалгӀай паччахьалкхен университете чакхъяьккха «Советски литературеи Кавказ» яха Ӏилман конференци.

Духхьашха регинальни е, аьнна, дагалаьца хинна конференци, Ерригсоюзни а хинна дӀаэттар, цига даь хоамаш лакхача Ӏилман боарам тӀа, берригача мехка литература хьашташ лоархӀаш хиларца дувзаденнад. Конференци хьайниллача дийнахьа боккха чулоацам болаш йола йиъ доклад йир: «Советски литературеи Кавказ: уж Ӏомадара проблемен перспективен аспекташ (Нохч - ГӀалгӀай паччахьалкхен университета доцента Ю. Б. Верольске); «Советски дукхача къамий литературеи Кавказ» (Ставрополерча профессора Л. Егорова); «Литературни традицера Тийрка сурт-сибат» (Тбилисерча профессора Д. Тухарелн); «Советски дукхача къамий литература — Чехословаке» (Москверча филологически Ӏилмай доктора В. Лазарева).

Конференце яьча дукхача докладашка хьагойтар М. Шолохова кхолламохан нравственно - эстетически принципаш хьеш, къаман литература дегӀадара боарам къоастабеш хилар. Шолохова говза кхолам па хилча, хала хургдар тахан моллагӀча къаман литература а вай дерригa дукхача къамий литература а дегӀадарах дувца, яха уйла яр конференце доакъашхоша шоай докладашка хьакхайкаьяр. Иштта белгалдаьккхар, ерригача Союза литературни процесса, вӀаши влияни а еш дӀаьхегӀа хилара литературно - художественни процесса юкъедоагӀаш ца хилча, моллагӀа къам а цун литература а, духовно дӀаьхий хила йиш йоацалга.

ВӀаши дагабовла, литературера проблемаш тахка вӀашагӀкхийттача Ӏилманхоша техкар литература тайптайпара жанраш хьахилара наькъаш, къаман литература цхьан кога тӀа а даьнна дӀаоттача, таржам даро, мел доккха дакъа лаьцад хьагойтар.

Дош массаза санна традицинни ца дувцаро, дукха пайдане хӀамаш гучадаьхар цу конференце. Нохч-ГӀалгӀайчен поэзи духхьала вай фольклора гаргa хинна ца Ӏеш, боккхагӀа а кӀоаргагӀа а чулоацам болаш, дунен тӀарча доккхийча къамий поэзе боарамца нийсъе мегаргйолаш хилар хьагойтар, Г. Гагиевен Б. Сандовен кхоллaмера масалаш а доаладеш. «Нохч-ГӀалгӀайчен поэзии доазол арахьара дунеи» яха доклад яьча филологически Ӏилмай кандидата А. Очмана.

Литераторий теркама юкъмоттиге латтар моллагӀча къаман, доккха е зӀамига дар, аьнна, доацаш, литература аламий вахаре цхьатарра дакъа лоаташ, вӀаши дӀаьхегӀа хулаш, дерриа халкъаш цхьатарра хӀаране духовни вахар довза, шоай зовне екача мугӀарашца дукхача къамех латтача вай паччахьалкхен духовни вахаре дакъа лаца гӀертар хилар.

Дукхача къамий советски литература Чехословаке миштa тӀаэц ше дувцаш, В. Лазарева хьоахалир Нохч-ГӀалгӀай халкъа поэтесса Ахматова Раиса Прагерча искусствай ЦӀагӀа читателаша дег тӀара тӀаэцар. Цун а шин маӀан лар. Кавказа къамий литература цар уйла тӀаозаш хилар дар из.

Конференце гучаьхар Кавказа литература исторе керда оагӀонаш, уж Ӏомаяра, ишхара Ӏилманхой теркам тӀаэзар. Кавказски проблематика интернационалистически пафосах хьалйиззан дукхача говзанчий теркам тӀаозаши хилар гучаьлар.

Дерригa шаьра а дапар, цу, маярра йолча, симпозиуме, Ӏилманхошта юкъе вӀашдухьаленаш а яр. Къаман культура а литература а арахьара тӀавенача мадарра кхетадац, аьнна, хетараш а бар. ХӀаьта арахьарчоа дикагӀа, кердача оагӀорахьара уж гуш, шиЙ тайпара кхетаде гӀо деш хилар бакъдераш а бар. Амма бӀарча хьайцача, цу дискуссеша, уйлаша — дерригне а гӀо дора хьал дикагӀа довза, кхетаде.

Конференце дакъа лоацаш бар киевски, московски вузий аспиранташ, тохкамхой. Цар боккхача теркамца ладувгӀар мел дувцачунга. ДӀахойдача ханарча цар балха дика новкъостал хургдолаш хоамаш дар цига хиннараш.

Конференце баьхка хиннача хьаьашта довзийтар Кавказа лоамаш, цӀихезача йоазонхоша шоай иллешца хестабаьча мехка сийлен моттигаш. Уж бигар университетерча литературни музее.

Из пайдане кхетаче вӀаштӀехьъяьккхараштa чӀоагӀа раьза болаш, баркал, яхаш, дӀабахар хьаьший.

Х. АУШЕВА.

ТЕЛЕФОН-ПЕРЕВОДЧИК

Сакъердаме хоамаш

Телефон бӀаь совгӀа шу хьалха хьаяьй. Из США хьакхеллай. Цу хана денз бувзама из средство йоазаргйоацаш хувцаенный. Къаьнарча йоккхийча телефонни аппараташта меттел хӀанз зӀамига электронни телефонаш-трубкаш я, наборни дискашта метта кнопочни панелаш хьаяьй, иштта атта гаьннарча собеседникага къамаьл де йиш йола тайп-тайпара автоматически устройстваш хьахиннай. Инженерни уйла цхьан моттиге латтац цо телефонни техника тӀера форма санна чулоацам а эргабоаккх.

Массанахьа телефонни къамаьл универсальни «Алло!» яхача дешаца дӀадолалу. Из перевод е эшаш дац, бакъда нагахьа санна собеседникаш дӀа-хьа яхар кхетадеш беце из дӀахо къамаьл дара кхоачамбоалаш дац. Дувцар дунен халкъашта, юкъерча коммутаторий телефонистхех дац, цар профессиональни кийчонга хьежжа дӀа-хьа дувцачох кхетаргва хьо.

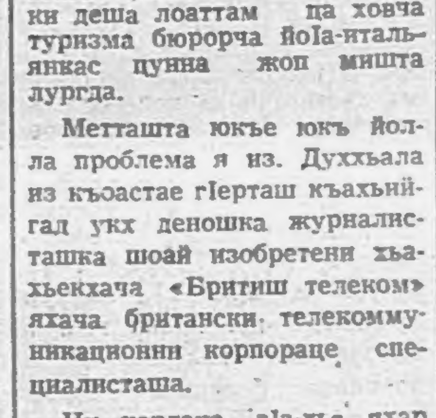

Дувцар кхычох да—массаза нийслуча хӀамаех. Из нийслу дӀа-хьа къамаьл дечарна кхыбола мотт во ховш хиларах, кхетаде хала дац. Мадриде бугӀаш вӀашагӀлатарга хьажа билет эца безам болаш телефон еттача англичанина мел хала да, нагахьа санна, провода вокх оагӀорахьа «ди дика хилда», «Ӏадика хийла» яха дешаш мара кхета ца деш хилча. Берлинера Риме — итальянски столица къаьнарча памятникашка хьежара йола экскурси маца хургья ха аьнна телефон техача, хӀаьта «данке шон» дешал совгӀа цхьаккха тайпа немецки деша лоаттам ца ховча туризма бюрорча йоӀа-итальянкас цунна жоп миштa лургда.

Метташта юкъе юкъ йолла проблема я из. Духхьала из къоастае гӀерташ къахькийгаг укх деношка журналисташа шоай изобретенн хьахьекхача «Бритиш телеком» яхача британски телекоммуникационни корпораце специалисташа.

Цу кердача, дӀа-хьа яхар ца кхетадеча шин сага телефона новкъосталца къамаьл де таро лу. Технологически оагӀув иштта я: микрофон—спецпрограммаца персональни компьютер — специализированни телефонни сеть я. Керттера услови, компьютеро гӀалат ца йоалаш деррига дӀалоацаргдолаш — дешаш шортта а кхетадергдолаш хьаала деза. Оаш аьнначоа обработка а яь, ЭВМ нийсса таржам дергда, цхьабакъда, шиЙ тайпарча механически оазаца шоллагӀа услови — ма хулла даьсса къамаьл ца де хьажа деза, хӀана аьлча электронни таржамхочун дар 400 дешах мара латтац. Компьютеро атта таржам дергда «бирже нах корзагӀбалара», «учетни ставкаш лакхъяра», цу тайпарча дукхача терминашта. бакъда, из лоархӀаергьяц «безам чубессача дегах» болча поэтически мугӀах.

Андрей БЫЧКОВ.
(ТАСС).
В. ЧАКИРИДИСА сурт.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ДЕША НАХ ДӀАИЙБУ

АКАДЕМИКА М. Д. МИЛЛИОНЩИКОВА ЦӀЕРАГӀЧА КЪАХЬЕГАМА ЦӀЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН ЛЕЛАЕЧА ГРОЗНЕНСКИ МЕХКДАЬТТА ИНСТИТУТО 1987/1988 ДЕШАРА ШЕРА ДИЙНАХЬАРЧА ПОДГОТОВИТЕЛЬНИ ОТДЕЛЕНЕ

Подготовительни отделене деша дӀаэц болх баь 2 шу стаж йола (царех тӀеххьарча шера ше хьавайтача предприяте болх баь а волаш) халкъа боахама дерригача доакъой мугӀарера болхлой, колхозхой, 1986 шера ноябре денз 1987 шера ноябрага кхаччалца йолча хана СССР Герзашцарча Низашкара мукъабалийта кагий нах.

Подготовительни отделене деша боагӀараша хьачулу:

а) заявлени;

б) предприяте кулгалхочо, эскара даькъа командира енна направлени;

в) юкъера образовани йолаш хилара документ (подлинника);

г) производственни характеристика;

д) унахцӀена хиларах йола медицински справка (086-У форма йолаш);

е) къахьегама книжка копи;

ж) 3х4 см йола 6 фотографи (корта берзана).

Заявленеш хьачуйийю 10 ноябре кхаччалца. Занятеш дӀайолалу 1987 шера 1 декабре. Дийнахьарча подготовительни отделене дешабагӀараштa бетта 40 сом стипенди, эшаш бараштa обжещити лу.

Собеседовани ю математикаи физикаи хьакъесхьа, нефтетехнологически факультете болхараща — химеи математикаи хьакъехьа. Подготовительни отделени чакхъяьккхаи экзаменаш толаме дӀаеннеи нах института 1-ча курсе деша дӀаэц, шоаш хьалха хержача специальностагӀа, конкурс а йоацаш.

Бакъдар ха хьажа укх адресагӀа:

г. Грозный, Революце проспект, 21, приемни комисси, 2-24, 2-26 цӀа (керда корпус), телефон 93-61-74.

ТЕЛЕВИДЕНИ

3 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.30 — «ХӀана, сендухьа». Бераштa йола передача.
9.00 — «Саг. Лаьтта. Вселени».
9.30 — «Революцен баьре». Телевизионни документальни фильм.
10.30 — «Ӏилман фантастикен адамлен кхоанеи». Дунен халкъашта юкъера яздархой фантастий конференца итогех.
11.00 — Хьехархочун денга. Дай-ноаной ди — шоатта.
12.30 — «Массанена а хӀаранена а». Камчатка автолюбителей проблемех.
13.00 — «Иллен улица тӀа». Концерт.
13.25 — «ДоттагӀле». Телевизионни журнал.
13.55 — Поэзен минуташ.
14.00 — «Фундамент». Телевизионни документальни фильма премьера.
14.30, 19.25 — «Кердадараш».
14.40 — «ТелетӀий СССР — США». «Марса тӀа цхьана». ДӀахьор — профессор С. П. Капица.
15.55 — Сийлахьча Октябра Юбилейга. Историн довргдоаца мугӀараш. «Къаьна пенаш». Художественни фильм.
17.35 — «СелаӀад» яхача халкъа творчества телепрограммай Дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Луновый рынок в Веймаре» (ГДР).
18.15 — «Саг крепостал чӀоагӀа ва». Мультфильм (Киргизи).
18.25 — «9-гӀа студи». ДӀахьор — В. С. Зорин.
19.30 — ЦТ экрана тӀа духхьашха. «Лейтенанта Некрасова бехкахь». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройкан прожектор.
21.50 — «Илли-87».
00.05 — Волейбол. Европа чемпионат. Кхалнах. Финал. Бельгера трансляци.

II ПРОГРАММА

8.00 — Ӏуйрийнара гимнастика.
8.20 — Лыжашца трамплина тӀара кхувсавалар. СССР чемпионат. Ворохтыра передача.
9.05 — «Ӏуйрийнара почта».
9.35 — Ритмически гимнастика.
10.05 — «Маяковски юха а вешаш». Фильм-концерт.
11.10 — Мехка къаман театрий фестиваль. «Хаос». О. Абеляна цӀерагӀча Кировокански Паччахьалкхен драматически театра фильма - спектакла премьера. Автор — А. Ширванзаде.
13.55 — Реклама.
14.00 — «Сказки странствий». Субтитрашца художественни фильм.
15.50 — «Нохч-ГӀалгӀайчен кӀира».
16.00 — Хьехархочун денга. «Берашца боккхача безамца». Телеочерк (гӀалгӀай меттала).
16.10 — Концерт.
16.30 — «Белама гонахьа». Концертни студе Останкино сакъердама сайре.
18.00 — Футбол. СССР чемпионат. ЦСКА — «Днепр».
19.45 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Моаршал да хьога» са йиша цхьогал». Мультфильм.
20.00 — Теннис. Дэвиса кубок. СССР сборни — Швейцаре сборни. Донецкера передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройкан прожектор.
21.50 — «Хьа даь цӀа». Телевизионни художественни фильма премьера. 1, 2-гӀа сереш.

Перерыв йолча хана (23.00) — «Кердадараш».

4 ОКТЯБРЬ
ХЬЕХАРХОЧУН ДИ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Аз гӀулакх ду Советски Союза!».
11.00 — «Ӏуйрийнара почта».
11.30 — «Прелюдия старта». Документальни фильма премьера.
12.05 — С. Есенин. «Песнь о великом походе». Ешар В. Золотухин.
12.30 — «Ашарий кноси».
13.00 — «Юртара сахьат».
14.00 — «УнахцӀено».
14.45 — «Ералаш». Берий сакъердаме журнал.
14.55 — ЦТ экрана тӀа духхьашха. «МаӀанах ба тхона». Художественни фильм.
16.10 — Паччахьалкхен Центральни Концертони зале Грузински ССР искусства говзанчийн творчески кагирхойн концерт.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — Спортивни разминка.
18.50 — «Моаршал да хьога. Москва». ШоллагӀча Ерригсоюзни халкъа творчества фестивала тӀеххьара выставка.
19.35 — «Ни!». Боккхийчарна мультфильма премьера.
19.45, 22.55 — «Кердадараш».
19.50 — «Варга хьежа хьехархо». Передача дӀахьор кинорежиссер М. С. Литвяков.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Футбольни обозрени.
22.35 — Инде фестиваль СССР-е. ДӀалокх Читти Бабус.
23.00 — Волейбол. Европа чемпионат. МаӀанах. Финал. Бельгера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дӀаотта!».
8.20 — Хьехархочун денга. Телевизионни документальни фильмаш: «Традиции сельской школы», «Мирная жизнь военного летчика».
9.20 — Дунен музыкальни культура ганзера. А. И. Хачатурян.
10.25 — Казахски телевидене программа.
11.40 — «Хьайбай дунен тӀа».
12.40 — «Миштa сало! вай». Ереванера передача.
12.55 — «Фридрих Цандер. Возвращение». Ӏилма - довзийтара фильма премьера. «Даьхен хьамсара цӀераш» яхача циклацара.
13.05 — «Салташа иллеш доахача хана». Салтий илле фестиваль.
15.45 — Сийлахьча Октябра 70 шу дузаш. «Советски искусства оагӀонаш. Литературеи театри». 7-гӀа фильм.
16.45 — «12-гӀа этаж» яхача программа школьни выпуска итогаш.
17.20 — «СелаӀад» яхача халкъа творчества телепрограммай Дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Луковый рынок в Веймаре» (ГДР).
18.00 — Футбол. СССР чемпионат. «Торпедо» — «Спартак».
19.45 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Анстенок Кич». Мультфильм.
20.00 — Теннис. Дэвиса кубок. СССР сборни — Швейцаре сборни. Донецкера передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройкан прожектор.
21.50 — «Французски метта урокаш». Телевизионни художественни фильм.
23.10 — «Кердадараш».

5 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — Футбольни обозрени.
9.20 — Сийлахьча Октябра 70 шу дузаш. «В. И. Ленин. Вахара оагӀонаш». Телевизионни дукха сереш йола фильм. «Шерашта нийсса дола деноош». 1-гӀа фильм. «Исторе чухь хьалхара». 2-гӀа фильм— «Революционни бакхалаш гӀа».
11.15, 16.00, 17.35 — «Кердадараш».
16.15 — «Эрсий къамаьл».
16.45 — «Заманхочун суртсибат». Телевизионни документальни фильмаш: «Цун кхела оагӀонаш», «Иллега миллион».
17.40 — Мультфильмаш: «МуӀаш етта газилг», «Бийсачна нийсъенна приключени», «Бозбуача Рустама театр» (Киргизи).
18.10 — «Са хьамсара даьхе». Фотоконкурс.
18.15 — «Сихдари перестройкен». Академикаца А. Г. Аганбегяна хинна къамаьл.
18.45, 23.25 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — Сийлахьча Октябра 70 шу дузаш. «В. И. Ленин. Вахара оагӀонаш». Телевизионни фильм. «Шерашта нийсса дола денош». 1-гӀа фильм — «Исторе юкъе хьалхара». 2-гӀа фильм — «Революционни бакхалаш гӀа».
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Экрана тӀа — кинокомеди. «Гусарская баллада».

II ПРОГРАММА

8.00 — Ӏуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Шефех тийша хила...» Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.40 — Ашараш. 4-гӀа класс. Революцен иллеш.
9.00 — Ӏилма-довзийтара фильмаш: «Активная зона», «Ший аьннара тӀера ца воала саг».
10.05 — СПТУ дешархошта. Информатикен вычислительни техникан лардаш.
10.35, 11.40 — Ашараш. 5-гӀа класс. Л. В. Бетховена 5-гӀа симфони.
11.05 — «Призвани». Телевизионни журнал.
11.30 — Ӏилма-довзийтара фильм.
12.10 — «Французски метта урокаш». Телевизионни художественни фильм.
13.30 — Советски поэзе хьалхалаттараш.
14.25, 22.50 — «Кердадараш».
14.30 — Хьа ленински библиотека. В. И. Ленин. «Советски Ӏаьдал яхалга фуд?»
16.15 — «Вернадске закон». Документальни фильм.
17.05 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
17.10 — Киножурнал.
17.20 — «Хьамсарча лаьттан сий».
17.40 — «Комиссара дневник». Документальни фильм.
17.55 — «Бешара гуйран балхаш».
18.05 — «Техника тамашийна хӀамаш». Мультфильм.
18.15 — «Нохч-ГӀалгӀайче». Информационни программа.
18.30 — Хоккей. СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Спартак». Перерыве (19.50) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Машан тамашийна варении». Мультфильм.
20.45 — К. М. Вебер. Гитараней фортепианоней лаьрхӀа дивертисмент.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Алтае хинна Шукшина денош.

РАДИО

3 ОКТЯБРЬ

6.40 — «Берригa дезал подрядагӀа болх беш ба» (нохчий меттала).
6.55 — 7.00 — Передачай программа.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 8.45 — Объявлени.
10.15 — «Обществон закони» яха радиожурнал (гӀалгӀай меттала).
10.35 — 10.40 — Музыка.
11.00 — «Къонах».
11.30 — 12.00 — Литературни Нохч-ГӀалгӀайче.
12.40 — «Сатирически микрофон» (нохчий меттала).
13.00 — 13.15 — «Октябра наькъагӀа» (гӀалгӀай меттала).
15.15 — «Перестройка практика: проблемаши решениши».
15.45 — Капитализм ше йолча тайпара: «Харцон анатоми». Беседа. Хаоттам.
18.00 — 17.00 — «Музыкальни почта».

УКВ

19.00 — Музыкальни галерея (Ӏ. Димаева иллеш).

4 ОКТЯБРЬ
ХЬЕХАРХОЧУН ДИ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Объявлени.
8.25 — 9.00 — «Шоана дукха еза мелодеш».
11.20 — 12.00 — Хьехархочун Ден хетаь музыкальни программа.
15.15 — 15.30 — «Дега хьехамца». Очерк (гӀалгӀай меттала).
18.20 — 19.00 — Иллеца доттагӀал долчарна хетадаь концерт.

УКВ

19.00 — ДӀалокх М. Минцаеви А. Далхадовен.
19.23 — Нохч-ГӀалгӀай илле концерт.

САЛОӀАЧА ДЕНОШКА

ШОАТТДИ
3 ОКТЯБРЬ

В. И. Ленина цӀерагӀа майда.

18.00. ВӀашагӀтехача кагирхой клубий эстрадни оркестра концерт.

С. М. Кирова цӀерагӀа культуран салаӀарен парк.

6.00. «УнахцӀено» яха клуб. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. Тхона илле массанахьа а гӀо лу». Радиоконцерт. 14.00. «КӀай ладья» яха шахматий клуб. 15.00. Духовой оркестра концерт. 16.00. Массови ловзараш, викторинаш.

Эпсарий ЦӀа.

18.00. Гергача стола гонахьа кинофикаце Госкомитета председателца нов. Г. М. Дегтяревца, республикански кинопроката контора директорца нов. З. И. Ахматхановца. «Контакт» яхача городской киноклуба председателца А. В. Очманца вӀашагӀкхетар. «Кино: селхан, тахан, кхоана».

А. П. Чехова цӀерагӀа библиотека.

10.00. Городской книгаш дезарий ди. Книгаш хувцар. Книжни лотерея.

В. И. Ленина цӀерагӀа ДК.

19.00. «ВӀашагӀкхетар» яха видеодискотека.

Просвещене болхлой ЦӀа.

15.00. Хьехархочун Ден хетаь тематически сайре.

«Красный молот» завода ДК.

10.00. Шо хьех берий бальни халхарий кружоко. 12.00. Ӏарбий мотт бувца Ӏомалуш да тхо. 15.00. «Книгаш — вай дикагӀа бола доттагӀий». Беседа. 17.00. Ӏалам дезарий клуб. 18.00. Английски мотт Ӏомабу кружок.

Пролетбата цӀерагӀа ДК.

10.00. Сийлахьча Октябра 70 шу дизара хетаь цеховой художественни самодеятельностага хьажар. 13.00. Кагирхой цӀей. 14.00. «Чебурашкай доттагӀий» яха киноклуб.

«Оргтехника» объединене ДК.

15.00. «Щит и меч» яха клуб. 19.30 «Советски халкъий барттайнача дезале» яха дискосайре.

М. Горьке цӀерагӀа клуб.

17.00. «От штыка к ракете» яха тематически кинохьокхар.

КИМ-а цӀерагӀа клуб.

17.00. Гергача стола гонахьа лекторца-международникаца вӀашагӀкхетар.

В. Маяковске цӀерагӀа клуб.

12.00. КхобӀаргболчох бола фаьлг» яха фаьлгий утренник.

Гороно СДЮСШОР стадион.

15.00. Футболах НГӀАССР клубни хьалхле яккхар. «Агропром» — «Вайнах».

КӀИРАНДИ
4 ОКТЯБРЬ

В. И. Ленина цӀерагӀа майда.

18.00. Хьехархочун Ден хетадаь Пролетбата цӀерагӀча ДК вокально-инструментальни ансамбла концерт.

С. М. Кирова цӀерагӀа культуран салаӀарен парк.

Хьехархочун Денна хетадаь массови ловзараш. 6.00. «УнахцӀено» яха клуб. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Са хьалхара хьехархо». яха радиоконцерт. 14.00. «КӀай ладья» яха шахматий клуб. 16.00. Нохч-ГӀалгӀай госфилармоне симфонически оркестра концерт. 17.00. С. М. Кирова цӀерагӀча культуран салаӀарен парка художественни самодеятельностa концерт. 18.00. Халхарий сайре. «Са бералла халхараш».

В. И. Ленина цӀерагӀа ДК

11.00. «Фаьлгийн приключенейи дунеч тӀа» яха киноклуб. 16.00. ГАИ къонача гӀончий клуб. 19.00. «Ткъан иттара баьннараштa...» салаӀара сайре.

Н. К. Крупскаяй цӀерагӀа ДК

9.00. Халхара кружок. 9.00. Авиамодельни кружок. 14.00. «Къона краевед» яха клуб. 15.00. «Къона ленинхо» яха берий кинотеатр. 19.00. Кагирхой салаӀара сайре.

С. М. Кирова цӀерагӀа ДК.

9.00. «Говза кулгаш» яха клуб. 10.00. Игротека. 11.00. «Са Даьхе — СССР» яха утренник.

Химикий ДК.

10.30. «Нийсархо» яха салоӀача ден клуб. «Хьехархошка къабала ха яц» яха утренник. 19.00. Эстрадни иллен ашарийн концерт.

Просвещене болхлой ЦӀа.

10.00. Хьехархочун Денна хетадаь цӀей.

«Красный молот» завода ДК.

9.00. Барзкъаш дахеи теген Ӏомалу. 10.00. Шо хьех берий бальни халхарий кружоко. 10.00. «Дезал» яха клуб. «Довза вай!». 13.00. «Космонавт» яха берий кинотеатр. «Са хьалхара хьехархо». 14.30. Игротека. 15.00. Английски мотт бувца Ӏомалу. 13.00. «Кружевница» яха клуб. 17.30. Документальни фильмай фестиваль.

«Динамо» стадион.

15.30. Футболах НГӀАССР клубни хьалхле яккхар. «Динамо» — «Нефтяник».

«Локомотив» стадион.

13.00. Футболах НГӀАССР клубни хьалхле яккхар. ЧИТО — «Спартак».

Гороно СДЮСШОР стадион.

15.30. Футболах НГӀАССР клубни хьалхе яккхар. «Даймохк» — «Монтажник».

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!

ДӀАХЬОШ ДА 1988 ШЕРА
«СЕРДАЛО»
ГАЗЕТ ЯЗДАЙТАЛГА

Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенешкеи агентствашкеи, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Шера газет яздайтара мах 4 соми 8 кепиги ба. Из кхо ца деш, кхоаненга дехкаш тӀехьа а ца доахаш, ханнахьа «Сердало» яздайта шоашта!

ТХА АДРЕС: 384907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; оехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-54, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 384907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00458. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3447.